

BÖLCSÉSZDOKTORI ÉRTEKEZÉS

AZ ISKOLA ÉS A KÖZMÜVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Bottyán Menyhért

1985

T A R T A L O M

- I. Bevezetés
 - 1. A témaválasztás indoklása
 - 2. A kutatás célkitűzései
 - 3. A kutatás módszerei
- II. Elméleti alapok
 - 1. Napjaink alapvető változásai és követelményei
 - 2. A folyamatos művelődés mint szükséglet
 - 3. Hátrányos helyzet, művelődési hátrány
- III. A komplex intézményekről
 - 1. Az általános művelődési központok kialakulásának rövid áttekintése
 - 2. Tapasztalatok
- IV. A közoktatás és közművelődés összekapcsolásának gyakorlata /Esettanulmány/
 - 1. Előzmények
 - 2. Helyzetkép a kapcsolatteremtés előtt
 - 3. Az együttműködés
 - 4. A célkitűzések megvalósításának értékelése
- V. Összegzés
- VI. Melléklet
- VII. Irodalom

I. B E V E Z E T É S

1./ A témaválasztás indoklása

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának az állami oktatás helyzetéről és fejlesztéséről szóló 1972. június 15-i határozata az eddigi eredmények számbavétele, elismerése mellett kimondja, hogy "...haladéktalanul el kell kezdeni, és néhány éven belül tudományos elemzésekre támaszkodva ki kell dolgozni a köznevelési rendszer távlati továbbfejlesztésének fő irányait, az ennek megfelelő iskolarendszer szerkezetét és tartalmát, valamint a helyességüket ellenőrző kísérleteket is le kell folytatni."^{1.}

A továbbfejlesztésről, a korszerűsítésről a következőket mondja az említett dokumentum: "Köznevelésünket iskolarendszerünk jelenlegi szervezeti kereteinek megtartásával kell továbbfejlesztelnünk: az iskola belső életét, az oktatás-nevelés tartalmát és módszereit kell korszerűsíteniünk."^{2.} - aminek többek között - egyik lényeges alapfeltétele a nevelés szélesebb alapokra történő helyezése, társadalmasítása. Erről így szól a fenti határozat:

-
1. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 14-15-i ülése.
Kossuth Könyvkiadó, 1972. 88. o.
 2. I.m. 88. o.

"Az ifjúság nevelése az egész társadalom feladata, melyben a család, az ifjúsági szervezetek, az iskolán kívüli kulturális intézmények és a tömegtájékoztatási eszközök mellett az iskolának alapvető szerepe van."³

Az MSZMP KB a közművelődés helyzetéről és fejlesztésének feladatairól szóló 1974.évi határozata - kapcsolódva az 1972-es oktatáspolitikai határozathoz - így foglal állást ebben a kérdésben: "Továbbra is arra kell törekedni, hogy az állami közművelődési intézmények mellett mindazok a társadalmi szervezetek és gazdasági egységek, amelyeknek közművelődési feladatuk van, vállaljanak fokozott felelősséget tagjaik, dolgozóik művelődéséért.... A közművelődés az oktatási rendszer - mindenek előtt az általános iskola - eredményeire alapozva juttassa el a tömegekhez népünk és az emberiség multjának és jelenének haladó szellemi értékeit..."⁴

A nevelés társadalmasítása tehát nem csökkenti sem az iskola, sem a művelődési intézmények jelentőségét, feladatait. Sokkal inkább megkívánja tőlük vezető szerepük erősítését, valamint közös, illetve egymást kiegészítő tevékenységük céltudatos összehangolását. Együttműködésükről a következőket fogalmazza meg az 1972-es oktatáspolitikai határozat: "Az iskola ne

3. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai
Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 14-15-i ülése.
Kossuth Könyvkiadó, 1972.88.o.

4. A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai
Az MSZMP Központi Bizottsága 1974.március 19-20-i ülésének a közművelődéssel foglalkozó napirendi pontja.
Kossuth Könyvkiadó, 1974.73.o.

csak a tanulást, hanem a tanulók társas életét, közösségi, társadalmi tevékenységét is szervezze: válják a fiatalok művelődésének, alkotó kedvteléseinek, értékes szórakozásainak szervező központjává. Ez szükségessé teszi az iskolák zártságának feloldását, a társadalom különböző intézményeihez - így a közművelődési intézményekhez - fűződő kapcsolatainak erősítését, az iskolán kívüli egyéb nevelési tényezők fokozottabb közreműködését."5.

Az MSZMP KB-nak a közművelődés helyzetéről és fejlesztéséről szóló 1974. évi határozata így rendelkezik az együttműködésről: "...megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a közoktatási és közművelődési intézmények között a tartós és rendszeres, pedagógiai célokat is szolgáló együttműködés kialakítására... Az iskolákban és a közművelődési intézményekben egyaránt érvényre kell jutnia annak a meggyőződésnek, hogy az iskolák oktatási-nevelési céljait csak más kulturális tényezőkkel együttműködve érhetik el, a közművelődési intézmények pedig csak pedagógiai tevékenységük fokozásával, munkájuk színvonalának emelésével válhatnak alkalmassá az ifjúság és a felnőttek nevelésében betöltött nélkülözhetetlen szerepük ellátására."6.

5. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 14-15-i ülése. Kossuth Könyvkiadó, 1972. 89.o.

6. A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1974. március 19-20-i ülésének a közművelődéssel foglalkozó napirendi pontja.

Kossuth Könyvkiadó, 1974. 64-65.o.

Az MSZMP XI. Kongresszusa 1975-ben - kapcsolódva az 1972-es, 1974-es határozatokhoz, és felhasználva az addigi kutatások eredményeit - a következőket hangsúlyozza: "Elsőrendű feladat az ...oktatás-nevelés tartalmának, módszereinek korszerűsítése, az iskolák közötti színvonalbeli különbségek csökkentése. Társadalmunk azt igényli, hogy a fiatalok nevelésében az általános és szakismeretek oktatása, valamint a folyamatos művelődés igényének felkeltése egymással szoros egységben történjék."7.

Az idézett dokumentumok együttműködési kezdeményezéseket ösztönöztek, melyeknek lényege az a felismerés, hogy az egy település /lakótelep/, egy igazgatási terület művelődési és sportintézményei saját teendőiket összehangolva eredményesebben valósíthatják meg feladataikat. A helyiségek és a felszerelés kölcsönös használatára, gyermekműsorok közös szervezésére kötött együttműködési megállapodásoktól az intézmények szervezeti összevonásáig - települési adottságoknak, intézményhálózati sajátosságoknak megfelelően - sokszínű elképzelés vált gyakorlattá.

A 70-es évek elején létrejövő együttműködések, komplex intézményeket - mai nevükön általános művelődési központok - főleg az említett dokumentumokban megfogalmazottakból eredtetjük. A 80-as évek elejének felfutását többnyire a követ-

7. A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. Kongresszusa.
Kossuth Könyvkiadó, 1975. 180.o.

kezők eredményezték: az 1976-ban megjelent közművelődési törvény; az 1978.évi új iskolai dokumentumok; a közigazgatás reformja; az MSZMP XII. Kongresszusa; az általános művelődési központok létrejöttével, működésével foglalkozó 1977-es OM. KM. irányelvek, illetve a 119/1981.MM.sz. utasítás; az 1982. április 7-i MSZMP KB állásfoglalása; a közoktatás fejlesztésének irányelvei; az 1984.évben megjelent közoktatás távlati fejlesztésének programja; az oktatási törvénytervezet; az országos közművelődési tanácskozás, valamint az általános művelődési központ vezetők Egerben megtartott értekezlete.

Valamennyi központi dokumentum, tanácskozás megfogalmazza, hogy gazdasági, nemzeti előrehaladásunk - szocialista fejlődésünk jelenlegi szakaszában is - nagymértékben függ a dolgozók szakképzettségétől, felkészültségétől. Hangsúlyozzák, hogy az általános műveltség és a szakmai tudás színvonalának társadalmi méretű emelése, a tudásvágy felkeltése, anyanyelvünk ápolása, a kulturális értékek terjesztése, az önművelés ösztönzése nem az oktatás, a művelődés belügye, hanem elválaszthatatlan az egész társadalom fejlődésétől.

E gondolatok megfogalmazása azt is elismeri, hogy ebben leg többet a közoktatási, közművelődési intézmények tehetnek, különösen akkor, ha tevékenységüket helyesen értelmezett integrációban végzik.

"A közművelődési munkának ki kell egészíteni az iskolai oktatásban megszerzett ismeretanyagot, a hozzá kell járulni az

általános műveltség és a szakképzettség gyarapításához."8. -
olvashatjuk az országos közművelődési tanácskozás dokumentu-
maiban.

2./ A kutatás célkitűzései

Az általános művelődési központok nem könnyű viszonyaink között arra vállalkoznak, hogy a rendeltetésszerű használat hasonlóságai alapján egy szervezeti keretben biztosítsák egy-egy település, illetve település-rész lakosságának művelődési alapellátását. Az együttműködésből adódó potenciális tartalékok mozgósításával pedig minőségi többletet nyújtsanak a mindennapi lakossági igények kielégítéséhez. Ugy véljük, hogy ebben a megközelítésben a jövő közintézményeiről van szó, amelyekről egy átfogó elemzés készítése várat még magára. Lehetőségeinknél fogva nem is tarthatjuk feladatunknak a jelzett hiány pótlását, csupán arra vállalkozunk, hogy a komplex intézmények mozgalmának helyi, megyei, illetve országos - általunk ismert és fontosnak ítélt - tapasztalataiból közreadunk. Így kívánjuk segíteni e nemes mozgalmat, így kívánunk hozzájárulni a későbbi országos alternatív modellek - országos szerv által történő - kialakításához a közoktatási és közmű-

8. Országos Közművelődési Tanácskozás 1984. október 4-5.
Közművelődésünk néhány időszerű kérdése = Népművelés,
1984. 10.sz.7.9.

velődési rendszer továbbfejlesztése számára. /Megjegyezzük, hogy az Országos Pedagógiai Intézet által 1984-ben a komplex intézmények kérdőíves adatfelvételére került sor, és négy kutatási főirányban kezdődtek el a munkálatok./

Az intézményösszevonások indoklása mögött számos, a művelődés alapvető kérdéseit érintő hipotézis húzódik meg, melyeknek lényege az alábbiakban foglalkozató össze:

- Az új művelődési tartalom megvalósítható régi, de e célra átalakított épületben is, a szakemberek megfelelő továbbképzésével, a művelődési intézmények effajta integrációjában.
- Gyakorlatunk modellezhető, bizonyos helyi sajátosságok figyelembevételével szabadon alkalmazható.
- Az új köznevelési szervezeti rendszer alkalmas a permanens művelődés megalapozására, segíti a tanulók felzárkóztatását, a képességek fejlesztését.
- Nyitottabbá válik az iskola, árnyaltabbak lesznek a pedagógus-szerepek.

Ugy látjuk, hogy időszerű vizsgálatra, elemzésre érdemes feltevésekre keresünk választ. Célunk az, hogy a helyi, megyei, országos ismereteink, tapasztalataink alapján próbáljuk meg nyomonkövetni azokat.

3./ A kutatás módszerei

A vizsgálat, elemzés elvégzéséhez szükséges tényanyag gyűjtése többretegű.

Jelentős ismeretanyaggal rendelkezünk a három éves időtartam, településünk közoktatási és közművelődési intézményeit érintő együttműködési modell funkcionálásáról.

Nem elhanyagolható a munkánk során összegződött megyei, országos tapasztalati anyag és a szakirodalom feltáró tevékenysége sem.

Esettanulmányunkban magát a működést elemezve, dokumentumok /testületi jegyzőkönyvek, munkatervek, naplók, irányelvek, utmutatók stb/ tükrében kívánjuk bemutatni összevont intézményünk társadalmi közegét, személyi és tárgyi feltételeit, vezetését, kapcsolatrendszerét. Tevékenységéről, eredményeiről, problémáiról tematikus megfigyelésekkel, csoportos interjúkkal és írásos ankét módszerrel kívánunk valós képet adni.

Az így tett megállapításainkat összehasonlítjuk a megyei és országos tapasztalatokkal; a szakirodalom révén pedig bizonyos országos érvényű kitekintést végzünk.

Mindezek alapján feltevéseink igazolására általánosítható gondolatokat törekszünk megfogalmazni.

II. ELMÉLETI ALAPOK

1./ Napjaink alapvető változásai és követelményei^{9.}

Alig fél évszázaddal ezelőtt a gyermekek felnőttéletre történő felkészítése osupán az időbeliségben jelentette a jövő számára való nevelést. Az emberek életüket többnyire hasonló gazdasági-társadalmi viszonyok között élték le, mint amilyen viszonyok között iskolai tanulmányaikat megkezdték. Ez elsősorban abból adódott, hogy a tudományok lényegesen alacsonyabb szinten álltak, mint ma; nem foglalhatták el méltó helyüket a termelésben; a felfedezések és azok gyakorlati alkalmazása között több évtized is eltelt. Egy a tudományok és a technika fejlődése igen lassu volt, még akkor is, ha figyelembe vesszük a történelemnek azokat a szakaszait, melyekben forradalmi változások következtek be egy-egy tudományágban, az ipar egyes területein. Ezek a változások azonban a munkások tömegétől inkább csak néhány praktikus manuális készséget, mintsem komolyabb ismereteket, tudást követelnek meg. A munkaadónak is mindössze a dolgozó munkaerejére volt szüksége.

9. Az elemzés a következő mű alapján történt: Szakasits D. György: Magyarország és a tudományos-technikai forradalom. Kossuth Könyvkiadó, 1973.

Napjainkban mind a tudományokban, mind a technikában dinamikus, gyors változások mennek végbe, melyek igen szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Ezért beszélhetünk tudományos-technikai forradalomról.

E változások a következőkben is megnyilvánulhatnak:

- Uj anyagokat, uj nyersanyagokat állítanak elő a kutatóintézetek, melyeket a modern ipar, vagy a korszerű mezőgazdaság hasznosít.
- Uj technológiával uj gépsorokon uj munkadarabok készülnek.
- Régi szakmák tűnnek el, ujak jönnek létre.
- Jelentősen növekszik a termelés, csökken az osztársadalmi munkaidő, nő a szabadidő.
- A fizikai és a szellemi munka közötti éles különbségek egyre inkább elmosódnak.
- A munkaerő szakmai összetétele megváltozik.
- Az ember feladata elsősorban a modern gépi berendezések irányítása, karbantartása, tervezése.
- A tudomány és a technika bonyolult, termékeny összefonódásának eredményeképpen 5-7 évenként megkétszereződnek az ismeretek és a tudományos elméletek, melyek között a ma emberének kellő biztonsággal kell eligazodnia.
- A tudomány egyre inkább termelőerővé válik, s eredményeit a gyakorlat viszonylag rövid idő alatt felhasználja.

- A gazdasági fejlődés növekvő tendenciát mutat az extenzív mód felől az intenzív felé haladva.
- Kiszélesedik az országok közötti gazdasági, kulturális, politikai és környezetvédelmi kapcsolat.

E néhány jellemző sajátosság felsorolásából egyértelműen kitűnik, hogy mi, magyarok is felvettük már az egyre gyorsabban változó életritmust, kialakultak hazánkban is a tudományos-technikai forradalom bizonyos vonásai. Döntő fontosságu, hogy erősítsük, újakkal gazdagítsuk ezeket a vonásokat. További fejlődésünk meggyorsítása, a tudományos-technikai forradalom kiteljesedése egész népünk ügye, melyet az MSZMP XI. Kongresszusa így fogalmaz meg: "Az eddigieknél nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk, hogy hazánkban is gyorsabb ütemben bontakozzék ki a tudományos-technikai forradalom és párosuljon a szocialista társadalom előnyeivel."¹⁰.

A kitűzött feladatok megvalósításának kulosa a munka szubjektumának, az embernek kezében van. Sikeresége pedig döntően attól függ, hogy a dolgozó ember milyen általános és szakmai műveltséggel rendelkezik, milyen szinten tud alkalmazkodni a gazdasági és társadalmi változásokhoz munkastilusban, tudatos, gyors cselekvésben, életvitelben, közösségi magatartásban, közéleti tevékenységben, stb.

10. A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. Kongresszusa.
Kossuth Könyvkiadó, 1975. 166.o.

Döntő továbbá, hogy iskolai /és később: munkában töltött/ évei folyamán milyen készségei, képességei alakulnak ki a folyamatos művelődés szükségességére és egyéni módszereire vonatkozóan. Hiszen a ma emberének állandó készségben kell lennie, hogy alkalmazkodni tudjon a tudományos-technikai fejlődés aktív követésére társadalmi és egyéni életében.

Az egész társadalomra, ezen belül hangsúlyozottan a pedagógusokra, népművelőkre hárul az a feladat, hogy a mai, s az eljövendő kor követelményeinek megfelelő, széles alapműveltséggel rendelkező, társadalmilag aktív, a változásokhoz rugalmasan és gyorsan alkalmazkodni tudó embert kialakítsák.

Minderről a következőket mondja az MSZMP KB 1982. április 7-i állásfoglalása: "Az oktatás szerepe és jelentősége a társadalmi és a tudományos-technikai haladással párhuzamosan világszerte nő. A szocialista társadalom minden lényeges célja összefügg az oktatással, neveléssel, Népünk általános és szakmai műveltségének gyarapodása gazdasági előrehaladásunk egyik legfontosabb tényezője és tartóoszlopja. A társadalmi-gazdasági fejlődés üteme, a szocialista tudat és életmód erősödése is egyre inkább függ a nevelés, a képzés és a továbbképzés eredményességétől. Ezért az iskola oktató-nevelő munkájának fejlesztése nem csupán oktatáspolitikai, hanem

egyben fontos társadalom- és gazdaságpolitikai feladat is." ^{11.}

A nevelés-oktatás tartalmáról, formájáról, metodikájáról alapidokumentumunk, az MSZMP KB 1972. évi oktatáspolitikai határozata a következőket fogalmazza meg: ".....az oktatási intézmények nem taníthatnak meg mindent, ami az életben szükséges. Nem adhatnak befejezett műveltséget sem az általános, sem a szakképzés keretében. Az iskolának nem úgy kell válaszolnia a tudomány gyors fejlődésére, hogy a változó ismeretek mind nagyobb tömegét tanítja, állandóan bővítve tananyagát. A tudományos-technikai fejlődés mai szakaszában iskoláink csak úgy felelhetnek meg a társadalmi követelményeknek, ha az alapvető ismeretek tanítására törekszenek, ha a tanulók gondolkodását fejlesztve kialakítják a továbbtanulás igényeit, és képessé teszik őket a folyamatos önművelésre." ^{12.}

Ezt a feladatot az iskola nem képes egymaga maradéktalanul megoldani. Segítségül kell hívnia ehhez a közművelődést, hogy közösen, sajátos közegükben együttműködve biztosítsák a tanulói képességek kibontakozását, annak gondozását.

-
11. Az állami oktatásról szóló 1972. június 15-i központi bizottsági határozat végrehajtásának tapasztalatai és a közoktatás további fejlesztésének irányelvei.
Kossuth Könyvkiadó, 1982. 87-88.o.
12. A közoktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 14-15-i ülése.
Kossuth Könyvkiadó, 1972. 89-90.o.

2./ A folyamatos /permanens/ művelődés mint szükséglet^{13.}

Ma már mindenki számára egyértelmű tapasztalat, hogy a művelődés nem szorítható össze egy életkor határai közé. Egyre jobban elmosódnak azok az ún. klasszikus iskoláskori határok, melyek egyfelől a kezdetet, másfelől pedig a lezár-
tat, a befejezettet jelentették a művelődési javak megszer-
zését illetően.

Az előzőekben vázolt gazdasági-társadalmi változások, valamint az egyre inkább a jövő felé fordulás hatásainak kö-
vetkeztében a művelődés is igyekszik lépést tartani a fejlő-
déssel. Ennek megfelelően változnak tartalmi, formai, meto-
dikai sajátosságai; változik fogalma, megnevezése, és kitel-
jesedik hatóköre.

A folyamatos /permanens/ művelődés a születéssel kez-
dődik és az élet befejezésével ér véget. Magába foglalja a kü-
lönböző formákban megvalósuló nevelést, és az egyén szerepét
ezekben a szakaszokban.

Világos tehát, hogy a permanens művelődés hatóköre az emberi
élet lehető legtágabb horizontjai közötti szakaszt jelenti.

13. Az elemzés a következő művek alapján történt:

Dr. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a neve-
lési oérendszer. Akadémiai Kiadó, 1976.

R.H.Dawe: Permanens nevelés és iskola, Bp. 1974.

A művelődés totalitásában való szemlélete viszont nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy magában a permanens művelődésen belül ne végezhesünk - bizonyos pedagógiai, didaktikai, pszichológiai megfontolásoktól vezérelve - valamiféle szakaszolást, jellemzést. Megközelíthető a permanens művelődés tartalmi, formai, módszertani szempontból is.

Szembetűnik a permanens művelődés ujszerűsége tartalmát tekintve is. Olyan művelődési anyag elsajáttitását tűzi ki célul, mely megfelelő alapot nyújt a továbbtanulásra mind szakmai, mind általános szinten. Emellett tág teret szentel a tanulás, a gondolkodás és mindazon művelet, eljárás számára, mely lehetővé teszi az egyre tudatosabb és önállóbb ismeretszerzést, képességfejlesztést. Minderről így nyilatkozik Erdei-Gruz Tibor: "Annyi tényt... kell ismertetni tanítványainkkal, amennyire szükségük van a mindennapi életben való eligazodáshoz, valamint szakmai tevékenységük megkezdéséhez, továbbá ahhoz, hogy elsajátítható, begyakorolható legyen a dialektikus gondolkodás, a véleményalkotás és a céltudatos cselekvési szándék kialakítása."¹⁴.

A művelődés formáját alapulvéve beszélhetünk pl.: iskolai és nem iskolai keretek között történő művelődésről.

14. Erdei Gruz Tibor: A tudományos-technikai forradalom és a nevelés = Magyar Pedagógia, 1970. 4.sz.330.o.

"A permanens nevelés tehát.... az iskola előtti, az iskolai és az azt követő, az élet végéig tartó folyamatos, állandó, megszakítatlan nevelés, mely korunkban egyre inkább minden ember életszükséglete." - olvashatjuk Ágoston György sorai-ban.^{15.}

A művelődés módszertanát illetően elmondhatjuk, hogy még végiggondolni is hosszadalmas, hányféleképpen juthat hozzá az ember élete folyamán az ismeretanyaghoz, és hányféleképpen sajátíthatja el. Nem tartjuk feladatunknak a módokat, eljárások összegyűjtését, csupán néhány olyan általános érvényű szempontot helyezünk előtérbe, melyek adott esetben egy-egy módszer meghatározóivá válhatnak:

- Minden vonatkozásban fokozatosan érvényesülő önállósítás.
- Egyéni sajátosságok figyelembe vétele.
- Az elsajátítandó művelődési anyag, a valóság, a munka szoros egysége.
- Változatos, egyszerű eszközhasználat.

Megjegyezzük, hogy a művelődés legoptimálisabb állapota esetén sem veszít jelentőségéből a közoktatás és közművelődés, mert a művelődés e két fő tartományának egymásra épülésében a vezető szempont: ránevelni a mai diákokat - a holnapi ál-

15. Dr. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. Akadémiai Kiadó, 1976. 140.o.

lampolgárt - a művelődési lehetőségek értelmes használatára. Ennek pedig egyik legfontosabb alapfeltétele az, hogy a két intézményrendszer integráltan működjen.

3./ Hátrányos helyzet, művelődési hátrány^{16.}

Változó világunk - egyre bonyolultabbá váló struktúráival, összefüggéseivel - olyan új nevelési koncepció létrehozását kívánja meg, amely lépést tud tartani korunk követelményeivel. /Mindezekről az előzőekben szóltunk./

De korunk nemcsak követelményeket támaszt, hanem nagy lehetőségeket is kínál az emberi képességek egyre teljesebb kibontakoztatásához. A kérdés az, hogy vajon megteremtődik-e minden gyermek számára a lehetőség? S akinek igen, az tud-e helyesen élni azzal? Sajnos egyikre sem válaszolhatunk csak "igen"-nel. Ezek a kérdések művelődési, társadalmi-gazdasági vonatkozások függvényei, melyek adott körzetekben más és más potenciális lehetőséget biztosítanak. Ennek következtében bizonyos esélyegyenlőtlenségek, iskolai kudarcok - hátrányos helyzet - is kialakulhat.

A "hátrány", a "hátrányos helyzet" fogalma kezdetben egyszerűen azonos volt a fizikai dolgozó gyermeke fogalommal, ami egyfelől adminisztratív megkülönböztetést, másrészt pótfel-

16. Az elemzés a következő művek alapján történt: Kozma Tamás: Nagy F. a nevük előtt = Valóság, 1971. 6.sz.74-81.o.; Kozma Tamás: Hátrányos helyzet. Tankönyvkiadó, 1975.

adatot jelentett a pedagógusnak, hogy külön foglalkozzon ezekkel a tanulókkal. Ma már túl vagyunk ezen. Ma is használjuk ezeket a kifejezéseket, de a fogalom tartalma megváltozott. Szociológiai szempontból két esetben beszélünk "hátrányos helyzet"-ről. Egyik esetben a művelődési esélyek egyenlőtlen voltát értjük rajta társadalmunk különféle rétegeinek, csoportjainak vagy egyéneinek ún. fölfelé irányuló mobilitásában. A másik esetben viszont bizonyos állapot megjelölésére szolgál egyes társadalmi csoportok helyzetének jellemzésére. Amíg az egyik esetben elsősorban a továbbtanulás szempontjából mérlegeljük a problémát /egyenlőtlen esélyek/, addig a másik esetben főként a lemaradó tanulókra koncentrálnak /iskolai kudarcok/. De hangsúlyozzuk, hogy ugyanannak a társadalmi jelenségnek kétféle szemléletmódjáról van szó, a két fajta "hátrányos helyzet" lényegében összetartozik. Pedagógiai aspektusból a "hátrányos helyzet" fogalma "művelődési hátrányt" jelent a hozzátartozó szociális háttér fő alkotóelemeivel.

Munkánk jellegénél fogva elsősorban azokra a tanulókra fordítunk fokozott figyelmet, akik az általános iskola elvégzése szempontjából vannak hátrányos helyzetben, akik az alapozó iskola követelményeivel szemben vallanak kudarcot.

E vonatkozásban a hátrányos helyzetű tanulók köre egy-egy korosztály 10-20 %-ára is kiterjedhet. Ezt megyei adataink is jól prezentálják:

A tanévvesztés és lemorzsolódás 8 tanév alatt

1. oszt. indulási tan- éve	8. oszt. befeje- zési tanéve	1. oszt. indulási lét- száma	8 évvel később a 8. osztályt eredményesen elvégzők		8 év alatt az évfolyamától lemaradt tanulók	
			száma	%-a	száma	%-a
1972/73.	1979/80.	6441	5422	84,2	1019	15,8
1973/74.	1980/81.	6665	5674	85,1	991	14,9
1974/75.	1981/82.	6923	5995	86,6	928	13,4
1975/76.	1982/83.	6931	6135	88,5	796	11,5
1976/77.	1983/84.	6661	5865	86,6	892	13,4

A hátrányos helyzetű tanulók összetétele Kozma Tamás megállapításai szerint negyedrészen szellemi fejlődésben visszamaradott, negyedrészen cigány, fele részben pedig olyan különböző összetételű, családi és társadalmi háttérű gyerekek, akiknek az esetében az iskolai segítség eredményes lehetne, ha megfelelő időben és módon elkezdődne.

Az említett arányszámból jól látható, hogy a hátrányos helyzet problematikája igen jelentős, viszonylag nagy számú gyermeket érint. De nemcsak számszerűségében tűnik fontosnak a kérdés, hanem társadalmi következményeit tekintve is. Az iskolai kudarcok témaköre összefüggésben van a gazdasági nö-

vekedéssel, a társadalmi rétegek, az egyén életszínvonalának, magatartásának alakulásával.

Melyek ezek az összefüggések?

- a./ Az iskolában kudarcot vallottak csoportja a termelésben jobbra mint alkalmi munkás, mint segédmunkás, igen ritka esetben mint betanított munkás helyezkedik el, akadályozva ezzel a gazdasági növekedést, a tudományos-technikai forradalom gyorsabb kibontakozását.
- b./ A hátrányos helyzetű tanulók többsége az előbb említett szülők gyermekeiből kerülnek ki. Ez pedig azt is jelenti, hogy ezeknek a rétegeknek folyamatos utánpótlása van azokból, akik az iskolában kudarcot vallottak. Így az e társadalmi rétegbe tartozás továbbhagyományozódik, ami a társadalmi mozgásfolyamatokat lassítja.
- c./ Az iskolai kudarcokból egyéni terhek is következhetnek. Ilyen következmény mindenekelőtt az, hogy az egyéni mobilitás megnehezül, sőt csaknem lehetetlenné válik. Ugyanis mindenfajta szakmai előrehaladás záloga az, hogy az illető az iskolai lemoradását bepótolja. Ha viszont erre képtelen, alig vagy csak igen nehezen tud bekapcsolódni olyan csoportba, amely számára pozitív viszonyítási alap lenne. Így az iskolai kudarc, ha idejében helyrehozni nem sikerül, a kiemelkedésnek még az esélyeit is egyre inkább csökkenti.

Az iskolai kudarcok főként az alacsonyabb szintű - alapvetően hátránymeghatározó - családi környezet által determinált indulási fejlettség színvonalában /indulási hátrányban/, a művelődés iránti motiváltság fejletlenségében gyökereznek. Indulási hátrány alatt a tudás- és ismeretbeni hiányokat, a nyelvi kommunikációs képességgel alacsony szintjét, a gondolkodási- absztrahálási képességek elmaradottságát és a szociális magatartás fejletlenségét értjük.

A hátrányos helyzettel foglalkozó jelentős szakirodalom szerint a művelődési hátrányt nálunk, Magyarországon is társadalmi okok határozzák meg: a családok társadalmi rétegenként eltérő értékorientációi, a település-strukturából adódó egyenlőtlenségek, az iskolai nevelés hatékonyságát meghatározó külső és belső tényezők. Így a hátrányok és azok ujratermelődésének leküzdésére az iskola önmagában nem képes. Mivel a művelődési hátrány nem redukálható csupán a tanulási lehetőségekhez való egyenlőtlen viszonyra, ezért csak közoktatási intézkedésekkel nem akadályozható meg a hátrányfelhalmozódás. Ez nem jelenti azt, hogy az iskolának, a közművelődési intézményeknek nem kell fokozniuk ezirányú tevékenységüket.

Ismereteseek azok a segítő stratégiák, melyekkel igyekeznek feloldani a művelődési hátrányt évtizedek óta. Nem beszülünk le azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a pedagógusok

tesznek, de ezek vagy nem elégségesek, vagy nem elég hatékonyak. Ennek okai több szálon keresendők, melyek feltárása magában is elégséges lenne egy tanulmány készítéséhez. Nem tartjuk ezt most feladatunknak, csupán annyit jegyzünk meg, hogy az okok között a mai iskolarendszer /a maga szervezetével, hagyományaival stb/ is komoly szerepet játszik.

Olyan nevelési rendszerben kell tehát gondolkodnunk, amely a hagyományos iskolánál több lehetőséget biztosít a személyiség fejlesztésére, több módot és alkalmat teremt a tehetséggondozásra, a művelődési hátrányok kompenzálására is. Mindezt így fogalmazza meg az MSZMP KB 1982. április 7-i állásfoglalása: "Iskolarendszerünk fejlesztésének egyik fontos feladata azoknak a szervezeti formáknak és pedagógiai megoldásoknak a megteremtése, amelyek segíteni tudják a hátrányok hatékony enyhítését, egyszersmint a tehetségek szélesebb alapú kiválasztását, majd gyors és eredményes kifejtését."^{17.}

Ugy véljük, hogy a komplex művelődési intézmények sajátos funkcionális lehetőségeinél fogva alkalmasak az eredményesebb tehetséggondozásra, a művelődési hátrányok fokozottabb kompenzálására. Olyan intézmények ezek, amelyek a

17. Az állami oktatásról szóló 1972. július 15-i központi bizottsági határozat végrehajtásának tapasztalatai és a közoktatás további fejlesztésének irányelvei. Kossuth Könyvkiadó, 1982. 40.o.

nevelés, a művelődés és a legkülönbözőbb szabadidős tevékenységek összefüggéseiben valósítják meg a kommunista nevelés céljait. Éppen ezért ez az intézményforma az emberi alkotóerő kibontakozásának, az egyén hajlamainak és érdeklődésének jobban megfelelő tevékenységek terévé válik.

III. A KOMPLEX INTÉZMÉNYEKRŐL

1./ Az általános művelődési központok kialakulásának rövid áttekintése

Hazánkban a közművelődés és a közoktatás kapcsolatának történelmi előzményei vannak. A kölcsönhatás kimutatható a művelődés tartalmában, szervezetében és módszereiben is. Lényeges tendencia, hogy az iskolán kívüli művelődés másodlagos szerepe fokozatosan alakul az egyenértékűség irányába.

A felszabadulás óta az iskolai és az iskolán kívüli művelődés új típusú kapcsolatának értékes elemei: a nevelési célok mindinkább megnyilvánuló azonossága, személyek, intézmények kölcsönös kezdeményezései. Mégis ez a kapcsolat a koncepcionális együttműködés helyett gyakran esetleges, mozaikszerű. Mindkét oldalon találunk indokolatlan fenntartásokat, elzárkózást.

Az új típusú, pozitív együttműködés tulajdonképpen az utóbbi másfél évtizedben bontakozott ki az oktatási és a közművelődési intézmények között.

Ebben az együttműködésben az iskola, a művelődési ház /otthon/, a könyvtár, esetleg óvoda vagy sportintézmény integrálódott, s alkotott egy új szervezeti egységet. Kezdetben a

"komplex intézmény" vagy "nevelési központ/, később az "általános művelődési központ" nevet viselte.

Célja és feladata, hogy a település /vagy településrész/ egyetlen művelődési intézményeként azokat az alapfoku, egy-másraépülő közoktatási és közművelődési funkciókat valósítsa meg, amelyek a település vagy településrész alapellátásához szükségesek.

Mindezt az adott környezet összpontosult szellemi erőinek helyes koordinálásával, a koncentrált anyagi eszközök célszerű, gazdaságos felhasználásával kívánja megoldani.

Ahhoz, hogy az együttműködés logikáját megértsük, látnunk kell, hogy a két intézményrendszer a szocialista társadalom kialakítása során azonos célok szolgálatában áll. Mindkettő az emberek szocialista tudatának, magatartásának fejlesztésére, korszerű /általános és speciális/ műveltségének szélesítésére törekszik.

A közös célok megközelítése - az együttműködés után is - sajátos módon, sajátos eszközökkel és sajátos közegben történik. Ennek konzekvenciáit is fokozottan figyelembe kell venni.

Maga az összevonás nem egyszerű időbeni egymásutániség. Az iskolás évek alatt alapozódik meg a permanens művelődés igénye, válik szokássá az iskolán kívüli kulturális lehetőségek felhasználása. Ugyanakkor a felnőttek /a szülők/ nevelése révén is erősödik a közoktatás-közművelődés célkitűzéseinek megértése, aktív támogatása.

Az együttműködést többségében a gyors gazdasági- társadalmi változások, illetőleg az azokra történő megfelelő reagálások szükségességének felismerése okozta. /Ezekről az előző fejezetben szóltunk./ Megjegyezzük, hogy akadtak olyan összevonások is, amelyeket a kényszerűség szült arra, hogy a közművelődési intézmények ezen a módon lábaltak ki válságos helyzetükből. Ezek a koncepciónélküli, elhamarkott összevonások életképtelennek bizonyultak, és sokat ártottak a komplex intézmények mozgalmának.

Az új típusú együttműködés gondolata hazánkban az 1960-as évek második felében vetődött fel, így az 1968. július 16-20. között Budapesten megrendezett Nemzetközi Szakértői Értekezleten is fő témaként került napirendre. A szakértők tanácskozása az alábbiakat javasolta a művelődési intézmények kapcsolatainak fejlesztésére: "Ki kell dolgozni a kapcsolatot a művelődési bázisok és más kulturális intézmények /...könyvtárak, iskolák.../ között, nemcsak a közös tevékenység összehangolásában, hanem a kölcsönös kiegészítőmunka céljából is."¹⁸.

Az új programot - belső elgondolások, külföldi tapasztalatok hatására - építészeti téren hirdették meg 1969-ben.

18. Nemzetközi Szakértői Értekezlet a művelődési központok fejlesztéséről. Budapest, 1968. július 16-20.
Művelődési Minisztérium Közművelődési Főosztály,
Magyar UNESCO Bizottság, 1968.

Jeney Lajos munkájából/19/. megismerhetjük azt az iskola-
építési kutatást, amelyet az Építésügyi és Városfejlesztési
Minisztérium megbízásából építészekből és pedagógusokból
álló munkaközösség végzett. A kutatócsoport megállapítása
szerint a jövő iskolája nagyfoku nyitottsággal vállalja ma-
gára a település, a lakókörzet egyetemes kulturális bázisá-
nak szerepeit.

Mi volt a helyzet eddig? Mikor, mire volt pénz, épít-
keztek. Szétszórtan, egyes tervek alapján épült az iskola,
a művelődési ház, a könyvtár, a tornaterem, a sportpálya, stb.
Ezen épületekben helyet foglaló intézmények egymástól függet-
lenül, gazdaságtalanul működtek. Szakmai irányításuk koordi-
nálatlan, kihasználtságuk alacsony szintű volt.

Az építészek által meghirdetett program lényege, hogy
többféle hasznosításu, bármikor bővithető településközpontot
hozzanak létre. /Tapasztalataink szerint sajnos még ma sem
igy építkeznek, nem ilyen elgondolás alapján telepítenek
oktatási-művelődési intézményeket./

A nagy megmozdulást a már említett és idézett 1972.
és 1974. évi MSZMP KB határozatai eredményezték, melyek a
tartalmi /pedagógiai/ célu kapcsolatteremtés szükségességén

19. Jeney Lajos: Kutatási jelentés = Magyar Építőművészet
1969. 3.sz.

tul bizonyos távlati építészeti koncepciókban való gondolkodásra is felhívták a figyelmet: "Az intézményeket úgy kell fejleszteni, vagy átalakítani, hogy minél nagyobb tömegek részére biztosítsák a közösségi élet, a művelődés, a folyamatos önművelődés feltételeit. A fejlesztésben a meglévő adottságok mérlegelésével lehetőleg komplex intézmények /könyvtár, művelődési ház, iskola, filmszínház, sportlétesítmény együttesének/ létrehozása legyen a fő cél." ²⁰.

Az 1974-es közművelődési párthatározat azért is jelentős, mert hatására megyei, országos felmérések készültek a művelődési otthonok személyi, tárgyi ellátottságáról, az épületek állagáról, felszereltségéről, praktikusságáról. Ezek a felmérések nem túl jó képet mutattak. Ez tűnik ki pl. Vaikó Éva irásából is, aki a Heves megyei helyzetet vette elemzés alá Zay Béla mérési adatai alapján. ²¹.

Ugyanebben az évben a Magyar Építők Szövetsége tanácskozást hívott össze, ahol építészeken kívül pedagógusok, népművelők, könyvtárosok és államigazgatási szakemberek is résztvettek. Ez volt az első jelentős társadalmi megmozdulás, mely

20. A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1974. március 19-20-i ülésének napirendi pontja.

21. Vaikó Éva: Kísérlet egy komplex művelődési intézmény létrehozására = Pedagógiai Szemle, 1981. 2.sz. 134.o.

gazdaságosság, pedagógiai-művelődési jogosság alapján hangot adott a komplex művelődési intézmények létesítésének.

A 70-es évek első felében megindultak tehát az integrációs kísérletek. Bács-Kiskun, Fejér, Heves, Somogy, Szolnok, Pest megyékben nem is kis számban jöttek létre ún. "nevelési központ"-ok. A kísérletek általában az 1000-5000 lakosu településeken indultak meg az általános iskola, a művelődési ház /vagy klubkönyvtár/, a könyvtár összevonásával úgy, hogy az iskola kapta a vezető szerepet, az lett a központ.

Az együttműködésben próbálkozások történtek egységes igazgatási szervezet /közös vezető, közös munkaterv, közös testület, közös nyilvántartás stb/, egységes gazdálkodás, építészeti összekapcsolás megvalósítására. Ez a kísérlet tehát olyanféle közoktatási és közművelődési együttműködésnek a létrehozása, amely nem szokványos együttműködés osupán, hanem tervszerű, mélyebb tartalmu integráció, az egész művelődésügy egy centrumból történő irányítása.

Az első időszak tapasztalatai - különösen a pedagógiai munkára vonatkozóan - többségükben pozitívak voltak. Ennek is betudható, hogy egyre több lett azoknak a kistelepüléseknek a száma, melyek erőfeszítéseket tettek az ún. "nevelési központok" létrehozására.

1977 jelentős állomás az együttműködés történetében. A hazai és külföldi tapasztalatok alapján a Kulturális Minisz-

térium az Oktatási Minisztériummal közösen irányelveket adott ki a kistelepülések kulturális ellátásának javítására, és komplex művelődési intézmények létesítésére. Jelentőségét nemcsak az adja, hogy hivatalos állásfoglalásként első olyan dokumentum, mely a komplex intézményekkel foglalkozik, hanem az is, hogy átfogó tartalmában sok fogódzót ad az ilyen intézményt működtetők és létrehozni akarók számára.

Részletesen indokolja a komplex intézmények létesítésének szükségességét, meghatározza fogalmát, leírja az építésére alkalmas települések körét, taglalja funkcióit és követelményeit úgy, hogy ezzel nagyban hozzájárul a mozgalom további erősödéséhez, a meglévő intézmények jobb funkcionálásához.

Ugyanebben az évben az OM és a KM által alapított un. Tárcaközi Bizottság felhívást adott közre, mely alapján integrációban már részt vevő és tudatos fejlődési programot megvalósítani akaró intézmények jelentkezését várták.

A felhívásra több, mint 70 intézmény jelentkezett.

Igy került sor /ennek a 70 intézménynek a kezdeményezésére/ egy országos tanácskozásra Pécsen. Ez volt a komplex művelődési intézmények /un. "nevelési központok"/ első országos tanácskozása.

Az ülésen elhangzott sok-sok szakmai tapasztalat mellett szervezeti kérdésekről is többen szóltak. Amíg a résztvevők valamennyien örömmel üdvözölték az 1977-es irányelvet - elsősorban mint szakmai iránymutatást - addig gondjaiknak is hangot adtak.

A legtöbbször a komplex intézmények vezetésének, létesítésének, munkaügyi, pénzügyi vonatkozású jogi szabályozását hiányolták. A központi intézkedés ugyan elég sokáig váratott magára, de végül 1981-ben megjelent a 119/1981./MK.13./ MM sz. utasítás a tanácsok által fenntartott óvodák, egyes alsófokú nevelési-oktatási és közművelődési intézmények, valamint a sport-intézmények szervezeti összevonásáról.

A szabályozás sok hiányt pótol, de legalább annyi kérdés nyitott maradt. /Ezekről a későbbiekben szólnunk./

Ezt követően a Művelődési Minisztérium és az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztálya állást foglalt abban, hogy a 70 intézmény közül emeljenek ki néhányat, és megfelelő módszertani támogatás mellett vizsgálják meg, hogy valóban képesek-e komplexen többet adni, mint hagyományosan.

Igy került sor 20 intézmény kiválasztására. A kiválasztás szempontjai, hogy különböző nagyságrendű, különböző jellegű, s általában heterogének legyenek a települések. Van olyan közöttük, ahol külön e célra épült új létesítményben funkcionál az intézmény /Pécs, Debrecen; ahol szakaszolással, folyamatosan épül és funkcionál a létesítmény /Kecel, 1979. I.szakasz, 1984. II.szakasz, 1986-87. III.szakasz./; amelyek rekonstrukciós építkezéssel bővített intézmény /Bessenyőtelek/, és ahol a régi épületek együttesét működtetik funkcionálisan együtt. Településszerkezet szempontjából is heterogének, nagyságrendjük is változatos. Vannak közöttük településrészek, önálló települések és közös tanácsú köz-

ségek is. /Pl.: Baranya megyei Dobszán 3 társközség integrációja jött létre./

Gazdálkodási kérdésekben sem egyöntetűek. Tengelice községben pl. megszüntették /PM engedéllyel/ a folyószámlás költség-helyet, Sarudon pedig nincs önálló költségvetés, a pénzügyi irányítást a tanács végzi.

A hábókör kérdésében is különbségek vannak.

Az igazgatásnak, vezetésnek 3 fő típusával találkozhatunk.

Több, mint 10 helyen az általános iskola igazgatója az össze-vont intézmény vezetője, akinek oktatási és közművelődési helyettesei vannak. Három helyen a két területet egy vezető látja el, míg pl. Sarudon a három pedagógiai irányítási területet sajátos módon alakították ki.^{22.}

Megállapíthatjuk, hogy a különbségek jól reprezentálják jelenleg az országban működő több mint 200 komplex intézményt, melyeknek a 119/1981. Ml.számú utasítás óta "általános művelődési központ" /ámk/ a nevük, ámbar pl. Pécsen megtartották a "nevelési központ" elnevezést.

Jelenleg tehát a 20 kiemelt intézménnyel 209 ámk működik hazánkban, s számuk egyre szaporodik. Amíg 1982 végén 110, 1983-ban már 166, addig 1984 márciusában 190 fölött, 1984 végén

22. Sarud - dokumentumok - II. /1976-77./ Budapest. Népművelési Intézet. 1978.

pedig 209 a számuk.

Ami megyénket /Szolnok megye/ illeti, sajnos nem vagyunk a 20 kiemelt ámk között, bár a 70-es évek elején Szolnok megye is azok között volt, ahol jelentős számban jöttek létre "nevelési központok", komplex intézmények. Többek között Tisza-roffon, Kétpón, Tiszatenyőn, Tiszapüspökiben, Besenyszögön, Jászládányban indultak ilyen próbálkozások azért is, hogy 3 év elteltével ennél több általánosítható /majd adaptálható/ tapasztalat gyűljön össze.

A járásonként egymástól is eléggé elszigetelt integrációs kísérleteket a megyei vezetés nem tartotta kellően kézben, tapasztalatosserére, konzultációra alig nyílt lehetőség. Közben a közigazgatás átszervezése miatt a még meglévő járásokon belüli kapcsolatok jelentős része is megszakadt. A kísérletek abbamaradtak, több helyütt felbomlott az integráció. Kevés településen osinálták végig a három évet, és a tapasztalatok megyei összegezésére már nem került sor. Így az egész mozgalom végképp ellaposodott, teljesen szétesett.

A hetvenes évek végén, a 80-as évek elején néhány összevonás jelezte, hogy újra megindult a szerveződés, amelynek kaposán ma megyénkben 13 ámk működik. Többségük ma még osupán a szervezeti integráción jutott tul. Talán Tiszabura - ahol biztató kezdeményezések indultak - zárkózik föl az országos szinthez.

A megyében tehát alacsony szinten áll az integráció, melynek okait az alábbiakban látjuk:

a./ Nem alakulnak új ámk-k kellő számban:

- Nincs megalapozott törekvés komplex intézmények létrehozására.
- A jelenlegi gazdasági helyzet nem kedvező új létesítmények, esetleg nagyobb felújítások, átalakítások kivitelezéséhez sem.

b./ A meglévők sem funkcionálnak az elvárásoknak megfelelően:

- Több összevonás történt bizonyos "praktikus" szemléletből /demográfiai hullám levezetése, tanteremgondok megoldása, a 80-as évek nem minden esetben megalapozott "körzetesítéseinek" következtében elvesztett önállóság visszaszerzése/.
- Több helyen nem konzekvensen jártak el, nem koncepcionálisan képzeltek el az összevonást.
- A közművelődési oldalról hiányzik a szakemberállomány, amely az integrációban partnere lehetne a közoktatás dolgozóinak.
- Az összevonás következtében a közművelődési munka színvonala visszaesett.
- Sem a közművelődés dolgozói, sem a pedagógusok nem kapcsolódnak be kellően a "másik" terület munkájába.

- A könyvtár, a művelődési ház, az iskola az összevonas ellenére is elhatárolódik egymástól, nem jött létre közöttük a tartalmi integráció.

2./ Tapasztalatok^{23.}

Az általános művelődési központok /nevelési központok/ több mint egy évtizedes működésük folytán számos építészeti, jogi, pedagógiai /tartalmi-módszertani-formai/ kérdésre adtak választ, bár nyitott kérdések még ma is vannak. Ilyen vitatott kérdés: mi legyen az új intézmény neve. Igaz, a 119-es utasítás egyértelműen ámk-nak nevezi az integráció folytán létrejövő új intézményt, de ma is használatos még a "nevelési központ", a "komplex intézmény", a "közoktatási-közművelődési intézmény" elnevezés.

Mi a magunk részéről meddő vitának tartjuk ezt a nagyon is formai kérdést, mert sok hasznos tevékenységet akadályoz. /Véleményünk szerint legtalálhatóbb elnevezés: a "nevelési központ"./

Az sem lezárt kérdés még, hogy az integrációban ki veszíthet. Akik fölvetik a kérdést, a negatívumok felől kö-

23. Az elemzéshez felhasználtuk Eszik Zoltán: ÁMK. Magyarországon 1981-84. Népművelési Intézet, 1985. művét is.

zelítenek, úgy élik át az integrációt, mintha valakinek feltétlenül veszíteni kellene. Sajátos gondolkodásmódjukban megkerülik a leglogikusabb, legelőrevivőbb pontokat: mik azok, amikben többek lehetünk.

Feltételezhető, hogy akik ezeket a kérdéseket megfogalmazzák, nem ok nélkül teszik. Bizonyára sok negatív élményük van, amely egy elhamarkodott, helytelenül értelmezett, rosszul megvalósított integrációból táplálkozik.

A harmadik vitatéma ma már nyugvópontra került. A kérdés az volt, hogy az új intézménytípus létezhet-e már meglévő épületekben, vagy csak akkor jöhet létre, ha új épületeket építenek.

A gyakorlat igazolta /az általános művelődési központok kialakulásánál szóltunk róla/, hogy új-, folyamatosan épülő, rekonstrukciós építkezéssel bővített létesítményben, régi épületek együttesében is jól működhet az új intézmény, ha a berendezése, felszerelése megfelel a többfunkciós használatnak.

A vezetésnek több típusa alakult ki a gyakorlatban. A legtöbb helyen az általános iskola igazgatója az új intézmény vezetője, akinek általános és közművelődési helyettesei vannak.

Olyan igazgatás is létezik, ahol csak általános helyettese van az igazgatónak. Itt az igazgató a közművelődési tevékenység közvetlen irányítója.

E vezetési módok mellett sajátos, az adott intézményre jellemző megoldásokkal is próbálkoznak. /Pl. Sarud, Tiszabura./ Az első típus szervezeti felállítását ítéljük legjobbnak, de hátránya a másik két típussal szemben, hogy a közművelődési igazgatóhelyettesre aránytalanul nagy terhek nehezednek. /Ezt kísérleti időszakunkban mi is tapasztaltuk./

Az együttműködés megvalósulása során un. nevelő-művelő testületek formálódtak, melyekben sokféle munkamegosztással az egyes szakterületek a leghozzaértőbbek kezébe kerültek. A könyvtárosok és népművelők által a közoktatási terület, a pedagógusok által pedig a közművelődési terület nyert értékes segítséget.

Sajnos ez a kép nem általános, ugyanis kialakulását a képesítési követelmények hiánya, a munkaköröket meghatározó jogszabályok kötöttségei akadályozzák.^{24.}

További munkajogi probléma, hogy a népművelők, a könyvtárosok nem kerülhetnek pedagógus besorolásba, más a munkaidőnormájuk, nem azonos mértékű a szabadságuk, helyettesítésük nehezen oldható meg, pedig mind a pedagógusok, mind ők egy intézményben dolgoznak.

24. Papp Margit: Az integráció és akadályai = Népművelés, 1978. 6.sz.

Nem megoldott az általános művelődési központ általános- és szakfelügyeletének kérdése sem, mivel az ott folyó munkát három különféle, más-más elvek alapján szervezett felügyeleti rendszer /általános-, szak- és módszertani felügyelet/ irányítja, ellenőrzi.

Ugyancsak gond a szakmai - módszertani gondozás és a továbbképzés megoldása, összehangolása is.

"A gazdálkodási kérdések minden intézménynek gondot okoznak valamilyen formában."²⁵ Van, ahol külön költségvetés alapján gazdálkodnak, másutt megszüntették a folyószámlás költséghelyet, s előfordul olyan is, hogy nincs önálló költségvetése a komplex intézménynek, hanem a pénzügyi irányítást a tanács végzi.

Akarmelyik megoldást nézzük, egyik sem erősíti az amúgy is nehezen egységesülő szervezetet, az önálló vezetői szerepet. Megjegyezzük, hogy esettanulmányunkban mi is úgy tapasztaltuk, hogy ezen a területen vannak a legnehezebben megoldható ellentmondások, melyek hosszabb távon alááshatják az együttműködést.

Ilyen gondok még: a jelentős jövedelemkülönbség a pedagógusok és a közművelődési dolgozók között, a közművelődési dolgozók nem kaphatnak illetményföldet, túlórájuk nem fi-

25. Eszik Zoltán: Komplex művelődési intézmények = Magyar Pedagógia, 1981. 2.sz.

zetett, a pedagógus bérrendezés rájuk nem vonatkozik, területi pótlékban nem részesülnek.

Az is ellentmondásos, hogy míg az iskolában a szakkörvezető óradíja egyenlő tulajdonosdíjával, addig ezért a tevékenységért a művelődési intézményben magasabb összeg is fizethető.

Mindezek lehetetlenné teszik az egységes gazdálkodást, ezen belül az egységes bér gazdálkodást.

A pedagógiai - közművelődési módszerekre, a tartalmi munkára vonatkozó tapasztalataink szerint történtek jó kezdeményezések. Általában jellemző a szaktantermi rendszer, az alapfoku könyvtárhasználat, a szervezett szabadidőtöltés, a művelődési anyag bővülése.

A legtöbb jól működő általános művelődési központban jelentős szerepet vállal a könyvtár. Erre elsősorban azért van szükség, mert az oktatás minden tárgyban egyre inkább az önálló, folyamatos ismeretszerzés kialakítandó képességét hangsúlyozza.

Az alsótagozatos szakórák közül a magyar nyelv- és irodalom tantárgyi követelményei a fokozatosság elvének megfelelően állítják fel a könyvtárlátogatás, könyvtárhasználat, önálló könyvválasztás követelményét.

A felső tagozatban az irodalom tantárgyon belül követelmény a befogadás és kifejezés képességének együttes fejlesztése,

illetve a könyvtár használatának képessége. Az ámk könyvtárak zömében mindez megfelelően történik, így jelentősen növekszik a könyvtárhasználati órák, a könyvtárban megtartott szakórák száma is, melyek nem szűkülnek le csak az irodalom tantárgyra.

A tanórán kívüli nevelés lehetőségeinek kihasználásában is szép eredményei vannak az ámk-nak. A különböző tevékenységek közötti választás lehetőséget nyújt szakkörök, klubok, más kiscsoportos foglalkozások, valamint a könyvtár munkájába történő bekapcsolódásra, ahol a könyvtár az egyéni felkészülés, tájékozódás, zenehallgatás, kutatómunka megvalósulását segíti. S mivel a könyvtárlátogatás, illetve a különböző programokon való részvétel egyéni indíttatásu, így lehetőség nyílik az egyéni foglalkozásra is, ami vagy tehetséggondozás, vagy felzárkóztatás, kompenzálás. Így a könyvtár elindíthat, kialakíthat egy személyiségfejlesztő programot.

Az iskolai élet - az újszerű törekvések eredményeképpen - egyre inkább megújul, otthonosabbá válik, s új formával, tartalommal gazdagodik a napközi is. Általában jellemzővé válik a tartalmi megújulás. Ebben látjuk az integráció egyik lényeges eredményét.

A felnőttek nevelésével, közművelődésével kapcsolatosan adósságai vannak még az ámk-nak. Eszik Zoltán így ír

erről: "A komplex intézmények igazgatóinak tanácskozásán tartott beszámolókból súlyos aránytalanságokat tapasztaltunk. Amíg a gyerekek órán kívüli nevelésének gazdag tárházát sorolták fel, addig a felnőttek körében végzett munkára utaló információkat bizony csak helyyél-közzel találtunk." ²⁶.

26. Eszik Zoltán: Komplex művelődési intézmények = Magyar Pedagógia, 1981. 2.sz.

IV. A KÖZOKTATÁS ÉS KÖZMÜVELŐDÉS ÖSSZEKAPCSOLÁSÁNAK GYAKORLATA

/Esettanulmány/

1./ Előzmények

Az iskolai és az iskolán kívüli művelődés kapcsolatainak a neveléstörténetben évszázados hagyományai vannak. Differenciált, önálló hálózatszerkezetük az adott gazdasági, társadalmi viszonyok között különböző eszmei indítékkal, intenzitással, eredményességgel kapcsolódott egymáshoz.

A neveléstörténet írásos emlékei között számos elméleti szakíró, gyakorló pedagógus veti fel és építi be pedagógiai elveibe az iskolán kívüli nevelés színtereit, lehetőségeit. Közülük néhányat említve:

H.Spencer az általa oktatott öt cselekvési mód között említi a szabadidőt kitöltő cselekvésmódokat /művészetek, zene, irodalom, festészet stb/.

J.Dewey a herbarti iskolát élesen bírálva hangsúlyozza az iskola felelősségét és szerepét az iskolán kívüli nevelés szervezetté tételéért, hatásainak megszüntetéséért és felhasználásáért.

Kemény Gábor a "Demokratikus iskolareform" o. munkájában az iskolai szervezeteken belül hangsúlyozottan említi a felvidéki és erdélyi önképzőköröket.

A szovjet pedagógusok közül Makarenko klubmozgalma, szakköri elmélete és gyakorlata, az iskolán kívüli nevelés - oktatás szervezése és koncepciója gazdagította a kérdéskört.

Pestalozzi, Krupszkája, Tessedik Sámuel, Nagy László pedagógiájában is fellelhetők ezek a gondolatok.

Számos példát lehetne még felsorakoztatni, melyek sajátos társadalmi környezetben és nyilvánvalóan más okokkal említik az iskolán kívüli nevelést.

A témánk szerinti integráció kezdete hazánkban is 1970-es évek elejére tehető. Ennek a mozgalomnak részeként Tiszapüspökiben is létrejött az együttműködés.

Létrehozását az alábbiak indokolták:

- A gazdasági-társadalmi változások, illetve az azokra történő megfelelő reagálások szükségességének felismerése.
- A település kulturális alapellátásának összehangolása, színvonalának emelése.
- A lakóhely szellemi erőinek koncentrációja, a közoktatási, közművelődési munka hatékonyságának emelése.
- A kulturális ágazat anyagi eszközeinek, erőforrásainak gazdaságos felhasználása.

Az intézmények /általános iskola, művelődési ház, községi könyvtár/ szakmai összevonását, az iskolában a köz-
művelődési igazgatóhelyettes beállítását a Községi Tanács
Végrehajtó Bizottsága hagyta jóvá "A Tiszapüspöki község-
ben folyó közoktatási, közművelődési munka koordinálásá-
ról" című előterjesztés alapján. /1.sz. melléklet./
Ennek értelmében 1973. január 1-től 1975. december 31-ig
tartott az a kísérlet, amelyet a következőkben kívánunk be-
mutatni.

2./ Helyzetkép a kapcsolatteremtés előtt

a./ Gazdasági, társadalmi, közigazgatási háttér

Tiszapüspöki Szolnok megyében, a 4-es fő közlekedé-
si utvonaltól 5 km-re, Törökszentmiklóstól 10 km-re ÉNY-ra,
Szolnoktól 20 km-re K-re, a Tisza bal partján fekszik.
Árpád-kori település. A történelem folyamán soha nem ját-
szott döntő szerepet az ország gazdasági, politikai életé-
ben. Mezőgazdasági jellegű község, ipari létesítménye nincs.
Lakóinak száma: 2164 fő.

Az aktív keresők száma 880, ebből termelőszövetkezeti tag
215 fő. A többi 665 dolgozó naponként ingázik Törökszent-
miklósról, vagy Szolnokra.

Jelentős a naponként bejáró tanulók száma is, ami 50-60
főre tehető.

A községi tanács területfejlesztési és községpolitikai feladatait eredményesen látja el. A tanácsi intézmények fenntartásáról és fejlesztéséről felelősséggel gondoskodik. A községben működő, a községen kívüli nem tanácsi szervekkel is jó a kapcsolata. A községpolitikai feladatok megoldását a lakosság társadalmi összefogással segíti.

A tömegszervezetek tevékenysége változatos képet mutat.

A község egészségügyi ellátását 1 fő körzeti orvos, 1 fő védőnő, 1 fő házi betegápoló biztosítja.

A község villamosítása teljes, közműves ivóvizellátottsága biztosított.

b./ A közoktatás és a közművelődés helyzete

A községi tanács fenntartásában általános iskola, óvoda, művelődési ház és községi könyvtár működik.

Az általános iskola 8 tanulósoportjának létszáma 240 fő volt /25 %-ban cigány/. A gyermekek elhelyezésére 5 tanterem, 1 tanműhely, 1 tankonyha állt rendelkezésre. A váltakozás aránya: 1,6 volt.

A tantermek, a műhely és a konyha 3 építményegységben, szétszórtnak helyezkedtek el. A tanítás nem szaktantermi

rendszerben folyt.

Az iskolához tartozik még játszóudvar, sportudvar is. A tantermek parkettásak voltak. Világításuk hagyományos lámpates-
tekkel, fűtésük szenes kályhakkal történt.

Az oktatást segítő berendezések, felszerelések megfelelőek voltak. Az alapfelszerelési jegyzékben előírt eszközök rendelkezésre álltak.

A szakos ellátottság 69,9 %. Ének, rajz szakos nevelője évek óta nincs az iskolának.

A nevelőtestület 80 %-ban stabil /10 fő/, helybeli vagy már véglegesen letelepedett. A nevelők lakáshelyzete rendezett.

Szakmai végzettségük:

2 fő középiskolai tanár

5 fő általános iskolai tanár

4 fő tanító

2 fő képesítés nélküli.

A nevelő-oktató munka javuló színvonalu, korszerűsödő.

Az iskolára történő óvodai előkészítésből a cigány gyermekek zöme kimaradt, az iskolai előkészítő foglalkozásokról is sokszor hiányoztak. Ezért különösen első osztályban magas volt az évfolyamvesztés. Az évismétlés iskolai szinten tanévenként 5-7 %- között mozgott.

Dolgozók esti tagozatán az 1959/60-as tanév óta közel 300-an szereztek általános iskolai végbizonyítványt.

A községben jelentős számban élnek cigányok, így - mint fentebb említettük - az általános iskolai létszámnak közel 25 %-át alkotják. A velük s szüleikkel való törődés, foglalkozás komoly terheket ró a nevelőtestületre.

/Az iskolára vonatkozó adatokat a 2. 3. 4. 5.sz. mellékletek tartalmazzák./

A községi könyvtár a felszabadulás utáni években kezdte meg működését. A Pártszékház épületében, kb 25 m²-es helyiségben tevékenykedett, ahonnan 1963-ban az újonnan épült művelődési házba költözött. Javultak a tárgyi, költsönzési körülmények, és hamarosan szűknek bizonyult a 30 m²-nyi alapterület. Így nem tudták biztosítani a helyben olvasást, sőt később az állomány elhelyezésével is gondok voltak.

A könyvtár vezetői 1966-ig gyakran oszeréltű, másodállású pedagógusok voltak, akik heti 2-3 alkalommal kölcsönöztek, esetenként 1-2 órában.

1966 óta állandó vezetője van a könyvtárnak, aki közben alpfoku végzettséget szerzett. Eleinte napi 4 órában, 1973-tól napi 8 órás munkaidőben végezte feladatait. /A könyvtár adatait az 5.sz. melléklet tartalmazza./

A község művelődési háza 1963-ban épült, melyben 1 nagyterem, 2 öltöző, 2 szociális helyiség, 1 iroda, 1 kisterem és a könyvtárszoba kapott helyet. /Az épület iskolától való távolsága gyakorlatilag elhanyagolható./

Átadásakor új butorzáttal, berendezésekkel, felszerelésekkel várta vendégeit.

Működését a helyi tanács évi 8.000.-Ft támogatással is biztosította.

Az intézménynek 3 dolgozója van, akik napi 4 órában látják el feladataikat.

A ház több éven át nagy látogatottságnak örvendett, sok szórakoztató rendezvény szerepelt programján. Később munkájában egyre inkább előtérbe kerültek a művelődésre, a tanulásra, a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló törekvések. Ezidőtájt a rendezvények látogatottságában csökkenés mutatkozott, amiből anyagi nehézségek adódtak. /A művelődési ház adatait a 7.sz. melléklet tartalmazza./

Mind a könyvtár, mind a művelődési ház munkájában gondok mutatkoznak szakmai téren is. Okozta ezt elsősorban az, hogy leginkább 18-20 éves kezdő, képesítés nélküli fiatal került a művelődési ház élére, illetve a szakmai irányítást, segítséget a tanács szakigazgatási szerve csak nehezen tudta kellő szinten ellátni.

A könyvtáros, a művelődési ház igazgatója testületileg nem tartozott igazán sehová.

A három intézmény közül egyik sem tartott komolyabb kapcsolatot a másikkal, közös rendezvényeik elvétve voltak csak, találkozósaik alkalomszerűnek minősíthető. Járták a maguk útját, ragaszkodva a megszokott, feloldhatatlannak vélt zártságához, s valamennyien saját tevékenységük igazában hittek csupán.

Ilyen körülmények között fogtunk munkához, indultunk el egy teljesen új, ismeretlen uton. Első lépésként bizonyos elvi, szervezési és egyéb természetű feladatokat oldottunk meg: kidolgoztuk a vezetés belső szerkezetét, annak szervezeti funkcionálását, általános művelődéspolitikai elvek alapján meghatároztuk feladatainkat.

3./ Az együttműködés

a./ A vezetés szerkezete

A vezetés sémája a következőképpen rajzolható meg:

Igazgató

Társadalmi ve-
zetőség

igazgatóhelyettes /1/ igazgatóhelyettes /2/

munkaközösség
vezetője

művelődési ház
vezető

könyvtáros

beosztottak

beosztottak

A vezetők számát a 2.igazgatóhelyettes beállításával emeltük, amit a feladatok növekedése és jellegük megváltozása indokolt. Őt az általános iskola igazgatóhelyettesére vonatkozó jogok illették meg, kötelességeit pedig a munkaköri leírása tartalmazta. /9.sz.melléklet./

b./ Szervezeti működés

Az iskola igazgatója egyszemélyi felelős vezetője az összevont intézményben folyó politikai- pedagógiai és művelődéspolitikai tevékenységnek. Összefogta, összehangolta és orientálta a helyettesek munkáját. Rendszeres kapcsolatot tartott az intézményen belüli és kívüli politikai és társadalmi szervezetekkel, a gazdasági és tanácsai szervek vezetőivel, valamint művelődési testületeinek szakmai és egyéb közösségeivel.

Az összevont intézmény működését az alábbi szakmai-politikai- társadalmi tanácsadó testületek segítették:

- munkahelyi szakszervezet
- uttörőcsapat-vezetőség
- szülői munkaközösségi választmány
- társadalmi vezetőség
- szakmai munkaközösségek.

Az információáramlást a kéthetenkénti vezetői megbeszélések biztosították.

o./ A művelődési program általános elvei

- Az új intézmény létrehozása nem változtat azon a tényen, hogy a tankötelesek nevelését - oktatását kötelezően el kell látnunk. Ezen belül az ellátás jobb színvonalára, a nevelés erősítésére, az intézményi működés korszerűsítésére, alkalmazott módszereink tökéletesítésére, a tanulói tevékenykedtetés formáinak gazdagítására kell törekednünk.

- Fő feladatunknak továbbra is az alsófoku oktatást tekintettük, amit igyekszünk úgy végezni, hogy vele párhuzamosan az új intézmény valamennyi feltételével az ifjúsági, a felnőtt, és az idős korosztály művelődését is elősegítsük.

- A nevelési- művelődési folyamatok eddiginél céltudatosabb végzése, összehangolása tegye nyitottá az intézményt egyrészt a közéletiség, másrészt pedig a szakmai munka irányában.

d./ Feladatainkat, melyek nem újak, hanem a meglévők közül a legfontosabbak kiemelése, a következőkben határoztuk meg:

- 1./ A kulturális ágazaton belüli anyagi erőforrások célszerű összevonása.
- 2./ A meglévő épületek, felszerelések, eszközök együttes használata.
- 3./ Az általános iskola alapozó jellegének biztosítása:
 - a./ A tankötelezettség eddigieknél eredményesebb teljesítése, az iskolázottság emelése.
 - b./ A tanulók képességeinek sokoldalú fejlesztése.
 - c./ A felzárkóztatás lehetőségeinek növelése, hatékonyságának emelése.
 - d./ A folyamatos művelődési igény, az önművelő képesség kialakítása. Olvasóvá nevelés, a könyv, a könyvtár megszerettetése.
- 4./ A kulturált szórakozás, a művelődés folyamatos, magasabb szinten történő biztosítása a fiatalok, a felnőttek részére.

/A feladatok előterjesztése az 1972. novemberi nevelési értekezleten történt, melyeket a nevelőtestület elfogadott./

e./ A könyvtár működési feltételei, tevékenysége

Az általános iskola alapozó jellegének biztosítását az anyanyelvi tárgyakon belül úgy értelmeztük, hogy az ne csupán az olvasás technikájára, az olvasott szöveg megértésére, a szóbeli-írásbeli kifejezőképesség fejlesztésére vonatkozzon, hanem mindezek kapcsán hatékonyá tegyük az olvasóvá nevelést, megszerettessük a könyvet, ami egyik fontos alapja az önálló művelődésnek. Ebben igen fontos szerepet szántunk a könyvtárnak.

Ahhoz, hogy könyvtáraink /községi, iskolai/ betölthessék funkcióikat, segítsék az olvasóvá nevelést, javítani kellett feltételeiken.

A községi könyvtárnál 16 m²-nyi alapterületnövelést végeztünk, új butorokat vásároltunk, a könyvtáros munkaidejét napi 4 órától 8 órára emeltük és megfelelő bért is biztosítottunk számára. A könyvtár melletti klubhelyiség butorzatát is kicseréltük.

A korszerűsítés eredményeképpen egyrészt kellemes körülményeket teremtettünk a klubhelyiségben az ifjúsági klub tagjainak is, másrészt a könyvtár nyitvatartása alatt napközben és a koraesti órákban biztosítottuk a helyben való olvasást is. Harmadszor: megteremtettük annak a lehetőségét, hogy egy-egy tanítási órát a könyvtárban, illetőleg a mellet-

te lévő klubhelyiségben zavartalan körülmények között tartassanak meg a nevelők.

Az alapterület növelésével helyet biztosítottunk az iskola ifjúsági könyvállományának is - ami eddig helyszűke miatt alig-alig működött - és átköltöztettük az ifjúsági irodalmat a községi könyvtárba. /123/1973.sz. Átadás-átvételi jegyzőkönyv./

Elvittük tehát a könyveket az iskolából! Több szempont szólt döntésünk helyessége mellett, noha voltak, akik nem értettek velünk egyet. Különösen a Törökszentmiklós Városi Könyvtár dolgozói helytelenítették elhatározásunkat, de a szolnoki Verseggy Könyvtár illetékesei is rosszalóan szemlélték tevékenységünket. Meg is jegyezték, hogy amit mi csinálunk, az minden, de nem pedagógiailag megfontolt tett. Sajnos, ők csak annyit vettek észre mindabból, ami körülöttünk történt, hogy az iskolából elvittük a könyveket. Hangsúlyozzuk, mi sem tudjuk elképzelni az iskolát szépirodalom, természettudományos könyvek nélkül. Miért tettük mégis?

A könyvtáros személyében nagy szakmai gyakorlattal rendelkező egyén vette át a könyveket, míg az iskolai könyvtárosok tanévenként változtak.

Esztétikus környezetet teremtettünk az olvasni, kölcsönözni vágyóknak, a kölcsönzési időt napi 8 órára emeltük.

A két könyvtár állományából kiegészült az eddig /mindkét helyen/ hiányos kötelező ifjúsági irodalom.

Egységes lett a könyvrendelés, megszűntek az átfedések. Mindettől függetlenül nem hiányzott a könyv az iskolából, a tanítási órákról, ugyanis a könyvtári klub tagjai szaktantermenként a legfontosabb szakirodalmat, a kötelező és ajánlott irodalom néhány példányát, lexikonokat folyamatosan biztosították.

Ugyanezt az alsó tagozaton a nevelők végezték néhány tanuló bevonásával.

A nevelői könyvállomány továbbra is az iskolában maradt és szabadpolcos rendszerben állt a nevelők rendelkezésére.

A könyvállomány szépen gyarapodott, mely az egyre növekvő anyagi támogatásnak tudható be. Míg 1970-től 1973-ig terjedő évek alatt az értékbeni növekedés összesen 9.000.-Ft volt, addig ez az érték 1973-tól 1975-ig több mint 65 ezer forinttal nőtt. Igaz, itt szerepel az iskola által átadott ifjúsági irodalom értéke is, de nem elhanyagolható, hogy a könyvtár évi támogatása a kísérlet évei alatt kétszeressé nőtt az előző évekhez képest. Ezt a magasabb támogatást a községi tanácson túl - a termelőszövetkezet segítségével tudtuk elérni./5.sz.melléklet./

A könyvmegrendelést a pedagógusokkal történt egyeztetés, megbeszélés után a könyvtáros végezte.

A könyvtár a mellette lévő klubhelyiséggel gyakran magyar vagy történelem órák színhelye volt, de itt rendeztük a szavaló és prózamondó versenyek rajszintű bemutatóit vagy a kisebb irodalmi összejöveteleket is.

A könyvtáros a könyvtári munka iránt érdeklődő tanulókból "Könyvtári klub"-ot szervezett és vezetett mindhárom éven át. Foglalkozásaikon egy-egy irodalmi mű elemzésén kívül a gyermekek alapvető ismereteket szereztek a könyvtár gondozására, kezelésére vonatkozóan is.

A 12-14 fős csoportokat mindezen tanévben a 8. osztályos tanulókból szervezte, segítve ezzel a gyermekek ismereteinek elmélyítését, gazdagítását, képességeiknek fejlesztését, pályaválasztását is.

A váltakozó tanítás miatt úgy alakítottuk a könyvtár nyitvatartását, hogy délelőtt is, délután is tudja fogadni a tanulókat, az esti órákban pedig a fiatalok, a felnőttek rendelkezésére állják. Így lehetőség nyílt arra, hogy a napközis gyermekek a fakultatív kulturális foglalkozás keretében könyvtári foglalkozásokon vegyenek részt. Itt mesét olvastak, hallgattak, verset, prózát tanultak meg kifejezően előadni, és a tanórai anyaghoz gyűjtőmunkát végeztek.

Az alsótagozaton is gyakoribb, tudatosabb lett a könyvtár használata. Az osztályfőnökök nemcsak a tanmenet

által előírt alkalmakkor keresték fel osztályukkal a könyvtárat, hanem a tananyag lehetőségeitől függően több órát tartottak a könyvek között. A nevelők mindkét tagozaton egyre több önálló, gyűjtő-kutató feladattal bízták meg a tanulókat, akik rendszeres látogatói lettek a könyvtárnak. Ez időtájt jelentősen növekedett a könyvtári tagok száma. Míg 1970-ben 291 fő könyvtári tag volt, addig 1975-re ez a szám 494-re emelkedett. Ezen belül az iskolai tanulók aránya meghaladta a 40 %-ot, /6.sz.melléklet/ ami egyben azt is jelenti, hogy a 199 könyvtári tag tanuló az iskola létszámának 80,9 %-a, s ők váltakozó gyakorisággal, de rendszeresen látogatták a könyvtárat, kölcsönöztek, olvastak, zenét hallgattak.

A költészet napján és az uttörőcsapat névadójának emlékére évenként ifjúsági írókkal találkoztak tanulóink, akikkel kellemes órákat töltöttek a könyvtár szomszédságában vagy a nagyteremben. A találkozót megelőzően az író könyveiből jelentős számban vásároltunk köteteket a könyvtár számára és kölcsönöztünk ki a gyermekeknek. Könyvvarusítást is rendeztünk ezekből a könyvekből, ha magasabb példányszámhoz hozzájutottunk.

A felnőtt olvasók számának növelését a könyvtár felteteleinek javításán kívül segítette a folyamatos könyvkiállítás, az évenként 1-2 alkalommal rendezett szakíró-olvasó találkozó.

A könyvtáros kolléganő nagy igyekezettel, hozzáértéssel valósította meg feladatait. Aktívan bekapcsolódott az általános iskolás tanulók nevelésébe, alkotó tagja volt a nevelőtestületnek. A könyvtárban végzett munkáján kívül a napközisek Télapó-műsorának összeállításában, betanításában, bemutatásában, az irodalmi vetélkedők szervezésében, megtartásában jelentős feladatokat vállalt.

Munkájáról, az iskolával való kapcsolatáról az 1965-ös tanévvégi nevelőtestületi értekezleten a következőket mondta: /Részlet a jegyzőkönyvből/ "Öröm számomra, hogy ebben a tanévben is gyarapodott könyvtárunk állománya, nőtt a rendszeresen olvasó, a könyvtárat látogató iskolai tanulók száma. Ezen belül jelentős eredménynek tartom, hogy összesen 20 cigány tanuló iratkozott be /ez évben idáig négyen/ a könyvtárba. Közülük 12-en rendszeresen, 6-an alkalmasint olvasnak. Sajnos két tanuló a beiratkozáson túl nem mutatkozott a könyvtárban."

Az együttműködésről így szólt: "Jóleső érzés egy testülethez tartozni, annak tagjaival együtt dolgozni. Azokat az eredményeket, melyeket a három év alatt elértünk, egyedül sem az iskola, sem a könyvtár nem tudta volna produkálni."

f./ A művelődési ház tárgyi feltételei elfogadhatónak bizonyultak oélkítüzéseink megvalósításához.

Megfelelő órarendi beosztással biztosítottuk, hogy a késő őszi, téli hónapokban a testnevelés órákat a nagyteremben

tarthassuk. A többi helyiséget pedig napközben a váltakozó tanítástól függően uttörőfoglalkozások, szakkörök, gyermekfoglalkozások megtartására vettük igénybe. Az esti órákban a ház a fiatalok, a felnőttek rendelkezésére állt.

A ház anyagi helyzetének stabilizálását segítette a megemelt összegű támogatás, melyet a községi tanács és mostantól a községben működő gazdálkodó egységek biztosították. Ennek alapján 1974-re megteremtődött a bérek és az energia fedezete, ami azt is jelentette, hogy nem kellett mindenáron /mint évekkel ezelőtt/ a működési bevételek növelésére törekedni. /7.sz. melléklet./

A művelődési ház vezetését tekintve nehezebben oldódtak a gondok. A három év alatt két igazgatóval dolgoztunk együtt, s a váltás nehezítette oálkitüzéseink megvalósítását. Nagy energiát kötött le az új vezetők betanítása, felkészítése az önálló tevékenységre.

Ennek ellenére lényeges változást tükrözött a műsorpolitika, javult a szervezőmunka, emelkedett a látogatottság.

/8.sz. melléklet./

A tevékenységi formák száma évi összesenben közel 30 %-kal nőtt az 1972-es évhez viszonyítva. Ezen belül az ismeretterjesztő rendezvények száma több, mint kétszeresére, a kiscsoportos foglalkozásoké négy és félszeresére, az egyéb

rendezvények száma pedig majdnem kétszeresére emelkedett. 57-ről 35-re csökkent viszont a szórakoztató rendezvények csoportjában a műsornélküli tanomulatságok száma. Helyettük tartalmasabb szórakozást kínáltunk: irodalmi esteket, vidám, zenés műsorokat, színházi előadásokat. Ezeket a fiatalok és az idősebbek is egyaránt látogatták. A középfoku oktatási intézményekben tanuló, vagy a már dolgozó fiatalok számára ifjúsági klubot szerveztünk, és tanfolyamokat is indítottunk.

Programunkban kiemelt figyelmet fordítottunk az általános iskolás tanulók foglalkoztatására. Számukra szakköröket, klubokat szerveztünk. Működött irodalmi- és bábszakkör, gyermek-klub az alsó tagozatosoknak, a 8.osztályosok pedig a saját klubjukat alakították meg a művelődési ház keretein belül.

Ezeket a foglalkozásokat új tevékenységi formaként indítottuk, ugyanis az ezt megelőző években a gyermekfoglalkoztatás havi két alkalommal rendezett mesedélutánból állott.

A szakkörök, klubok létszáma meghaladta a 100 főt, amely zömében fizikai dolgozók gyermekeiből verbuválódott. Több hátrányos helyzetű tanuló is bekapcsolódott munkánkba, jelentős volt a foglalkoztatott cigány tanulók aránya is.

/10.sz. melléklet./

Foglalkozásaikat a gyermekekkel közösen készített munkaterv alapján végezték. Céljaik között a szabad idő hasznos eltöl-

tése, a tanulók kifejezőképességének fejlesztése, az önállóságra, öntevékenységre nevelés stb szerepelt. /12. 13. 14. 15.sz. mellékletek./

g./ Az általános iskolában is javultak feltételeink. /2.sz. melléklet./ Előadóterem és két szertár épült megyei támogatással, elkészült a gyakorlati foglalkozás oktatását segítő tanműhely és tankonyha is. A gyermekekkel közösen - a már nem használt széntárolóból - uttörőszobát alakítottunk ki. A napközis csoport számára megkaptuk a régi orvoslakást.

A helyi termelőszövetkezet támogatásával áttértünk az olajtűzelésre. Valamennyiünk nagy-nagy örömére átadásra került a 12x24 m-es tornaterem.

Gyarapodtak szemléltető- és av. eszközeink, korszerűsödött a tantermek berendezése.

Bevezetésre került a kabinet-rendszerű oktatás, és társadalmi segítséggel megindult a szaktantermek kialakítása.

Sajnos, a váltakozó tanítást nem sikerült megszüntetni.

A szakosellátottság fokozatosan javult /3.sz.melléklet/, az 1975/76-os tanévre - az eddig legmagasabb - 84,4 %-os arányt értük el, az 1971/72. tanévi 60,6 %-kal szemben.

A vezetés szerkezetében a második igazgatóhelyettes beállításán kívül egyéb változás nem történt.

Az iskola életének legjelentősebb változása a nevelő-oktató munka színvonalának emelkedése volt, aminek következtében - egyebek között - lényegesen javult a tankötelezettségi törvény teljesítése. /3. 4.sz. mellékletek./

A gyengébben teljesítő tanulókat - kiváltképp az alsótagozaton - folyamatos korrepetálással, differenciált tanórai munkáltatással segítették a nevelők. Ezek - a többségükben cigány gyermekek - jelentős indulási hátránnyal kerültek az iskolába.

Az úttörőmozgalom sajátos lehetőségein túl szakkörök szervezésével is segítette a gyermekek képességeinek fejlesztését.

Az elért eredményekről az 1975/76. tanév értékelésében a következők állnak /részlet a beszámolóból/: "...Eredményeink elérésében jelentős szerepe volt a nevelő-oktató munka színvonalbeli emelkedésének, a tanórai, tanórán kívüli tevékenységek hatékonyságának, a közművelődésbe való aktív bekapcsolódásnak, az iskola nyitottabbá válásának.... Mindez az iskola, a művelődési ház, a könyvtár - ha nem is mindig problémamentes - összehangolt tevékenységének is nagyban köszönhető."

4./ A célkitűzések megvalósításának értékelése

Az 1973/74-es tanévtől az 1975/76-os tanévig tartó, három éves időszak alatt megkíséreltük helyi lehetőségeinken belül egységes irányítással működtetni az iskolát, a közművelődési könyvtárat és a művelődési házat. Ez önmagában azonnal a tartalmi /pedagógiai, művelődéspolitikai/ munka megújulásához vezetett, ami később a többi területen is bekövetkezett. Ebben látjuk legnagyobb eredményünket, de a formai, szervezeti kérdések sem elhanyagolhatók.

a./ A kulturális ágazaton belül egységes gazdálkodást csak részben sikerült megvalósítani, ugyanis a gazdálkodás jellegét meghatározó központi rendelkezések nem tették lehetővé, hogy az intézmény-egységek egy költségvetés alapján működjenek.

Ennek ellenére az általuk felujításra, dologi kiadásokra tervezett összegeket összevontan használtuk fel egy-egy intézmény-egység feltételeinek javítására. Így alkalmanként /nagyobb összeg felhasználása révén/ jelentős változásokat sikerült megvalósítani. /2.sz. melléklet./

A béreket illetően már nehezebben boldogultunk. Amíg a kísérlet indításakor /1973./ felsőbb tanácsai támogatással alakítottunk ki elfogadható béreket a művelődési háznál és a

könyvtárnál, addig a további béremelések, jutalmak jórészt a pedagógusok beralapját terhelték, ugyanis az említett intézményegységeknél mindezekre nagyon osekély lehetőség nyílt. Egyfelől tehát megszüntettünk bizonyos feszültségeket /bérek, jutalmak aránya, nagysága/, másfelől viszont újak alakultak ki néhány pedagógus elégedetlensége miatt. Nem került volna sor ezekre a jelenségekre akkor, ha az intézményegységek egy költségvetésből gazdálkodnak.

b./ Az épületek, felszerelések, eszközök közös használatára együttműködési megállapodásban rögzítettük a legfontosabbakat /részlet a megállapodásból/:

"Az intézmények segítik egymást a jobb tárgyi feltételek megteremtése érdekében.

Iskola részéről:

- 1./ Az esti órákban /általában 19 órától/ szükség esetén a kellő számú tantermet a művelődési ház rendelkezésére boosátja ismeretterjesztő előadások, filmvetítések stb időtartamára.
- 2./ Évi 5.000.-Ft összegű támogatást utal át a művelődési ház fenntartási költségeinek fedezésére. /Téli testnevelési órák./
- 3./ A fotó-felszereléseket a művelődési ház fotó-szakkörének rendelkezésére boosátja.

- 4./ Évi 2.500.-Ft összegű támogatást utal át a könyvtár részére ifjúsági könyvek beszerzésére.

Művelődési ház részéről:

- 1./ A művelődési ház a nagytermet az iskola rendelkezésére bocsátja iskolai, vagy uttörő rendezvények, foglalkozások idejére.
- 2./ A téli hónapokban /novembertől - márciusig/ a művelődési ház a nagytermet felfűtve az iskola rendelkezésére bocsátja, a testnevelési órák és sportköri foglalkozások megtartására.
- 3./ Igény esetén a mozgófilmvetítőt az iskola rendelkezésére bocsátja.
- 4./ Berendezéseivel, felszereléseivel segíti az iskola nevelő-oktató munkáját.

Könyvtár részéről:

- 1./ Helyiségeit tanórák, kisebb iskolai, uttörő rendezvények, foglalkozások megtartására az iskola rendelkezésére bocsátja.
- 2./ Könyveivel, s egyéb szemléltető eszközeivel segíti az iskolai nevelő-oktató munkát.

Az intézményegységek közösen jutalmazási alapot te-

remtenek a tanulók évvégi jutalmazására." /Együttműködési megállapodás 1973/25. ikt. szám./

A megállapodásban foglaltakat mindenki megtartotta, e területen nem voltak problémáink.

c./ Az általános iskola alapozó jellegének biztosítását kiemelt feladatunknak tekintettük. Ezen belül egyik legfontosabb volt a tankötelezettség eredményes teljesítése. /3. 4.sz. mellékletek./

Kísérletünket /1973/74. tanév/ megelőzően az általános iskolára történő előkészítés nagyobb részben óvodában /évenként 55-66 %-ban/, kisebb mértékben pedig iskolára előkészítő tanfolyamokon történt. Ezek a tanfolyamok a legtöbb esetben arra sem voltak elégségesek, hogy a gyermekközösségben még nem élő, a munkához, a fegyelemhez kevésbé szokott tankötelesekkel a legalapvetőbb követelményeket a nevelő megismertesse, megtartassa. Ezért aztán gyakori volt a 10 % fölötti első osztályos tanévvesztés. /5.sz.melléklet./

A tervszerű, folyamatos felvilágosító, meggyőző munka eredményeként - kísérletünk második és utolsó évében - kis hiján megvalósítottuk az 5 évesek teljes beiskolázását. /3.sz. melléklet./

Ezekben az években - a nevelési tanácsadó és az áttelepítő bizottság határozatait is figyelembe véve - valamennyi 6 éves gyermeket beiskoláztunk.

Az előző évek magas arányú évfolyamvesztése miatt az iskolában 20 % volt a saját évfolyamában tulkoros tanuló, akik közül többen 2, 3, 4 évvel is idősebbek voltak osztálytársaiknál. Nem számított ritka esetnek, hogy 4. vagy 5. osztályban betöltötték 14. életévüket. Ezután pedig, ha nem kaptak felmentést a mindennapos iskolabajárás alól, önkényesen kinaradtak. Így aztán egyrészt évenként 4-5 tanuló került a felmentettek listájára, másrészt jelentősen növekedett az iskolai mulasztás. /3. 4.sz.mellékletek./

Gondjainkat tovább növelte, hogy a felmentettek - felnőttoktatás nem lévén, osztályozó vizsgán nem jelentek meg, vagy készületlenül jöttek el - iskolázottságát nem tudtuk javítani.

Sajnos az említettek miatt tovább növekedett az egy főre eső mulasztás. Míg az 1970/71. tanévben ez a szám 3,7; addig 1975/76-ban már 6,5 nap volt. /3.sz.melléklet./

Mindezek ellenére szép eredményeket értünk el a tanévvesztők számának visszaszorításában. Míg az 1970/71. tanévben 5,6 %-os volt az iskolai évismétlés, ugyanez 1975/76-ban 1,6 %-ra csökkent, ezen belül az 1.osztályos bukás

17,5 %-ról 4,6 %-ra esett vissza. 1975/76. tanévben az 1. osztályos automatikus továbbhaladás miatt ott már nem volt tanévvesztés. /5.sz.melléklet./

Az általános iskolát befejezett tanulókat - az 1974/75. tanév kivételével - 100 %-ban középfoku oktatási intézményekbe iskoláztuk be. Ez 1-3 fős emelkedést jelent a kísérlet előtti évekhez képest. /4.sz.melléklet./

Eredményeink elérésében nagy szerepe volt a nevelő-oktató munka korszerűsítésének, a lelkiismeretes pedagógiai munkának, a tanulók széleskörű foglalkoztatásának, a hátrányos helyzetű tanulókkal történő tudatosabb foglalkozásnak.

A tanulók képességei sokoldalú fejlesztésének lehetőségeit - kísérletünk előtti évekhez képest - részint a tanórai, másrészt a tanórán kívüli tevékenységek tették gazdagabbá. /11.sz. melléklet./

Működött az iskolában középiskolára előkészítő tanfolyam a jó képességű tanulók számára orosz nyelvből, matematikából, magyar nyelv- és irodalomból. A foglalkozásokat úgy szerveztük, hogy valamennyire eljuthassanak az érdeklődők. Az 1975. évi októberi statisztika alapján a résztvevő tanulók száma: 11, 13, 12 fő /figyelembe kell venni, hogy egy tanuló több tanfolyamnak is lehet résztvevője/.

A szakkörök száma az 1970/71. tanévi 6-tal szemben kísérleti éveink alatt 8-ra emelkedett, és 117-133 tanulót /több, mint az iskola létszámának 50 %-a/ tömörített. Ezek a foglalkozások jellegüknél fogva lehetővé tették a tanulók intellektuális, manuális, testi képességeinek fejlesztését. Létszámukat tekintve /14-16 fő/ alkalmasnak bizonyultak az egyéni foglalkozásra is.

A tanulók zenei képességeinek fejlesztésére énekkart működtettünk folyamatosan.

Kísérletünk indításának évében jelentősen bővítettük a gyermekfoglalkozások számát, s így már a kezdő tanévben öt foglalkozási forma között választhattak a tanulók. Működött irodalmi szakkör, báb-szakkör, gyermekklub, 8.osztályosok klubja, könyvtári klub. Míg az első három formának 6-10 évesek, addig a két utóbbinak felső tagozatos tanulók voltak a tagjai.

A foglalkozások programjaiból /12. 13. 14. 15.sz. mellékletek/ kiderül, hogy az általános iskolai ismeretekre alapozva számos, az iskolai tantervi anyagban nem szereplő ismeretek birtokába kívánják juttatni a tanulókat. Jó lehetőséget biztosítanak az intellektuális, a zenei, a manuális képességek fejlesztésére, miközben jól segítik az önálló ismeretszerzést, az olvasóvá nevelést. Erősítik az önállóságot, közéleti tevékenységre serkentenek.

A foglalkozásokat évenként közel 120 gyermek látogatta rendszeresen. /10.sz.melléklet./

Megállapíthatjuk, hogy az előző évekhez képest jóval több lehetőséget tudtunk teremteni a tanulók sokoldalú fejlesztésére. /Közel kétszeresére emeltük a tanítási órán kívüli foglalkozások számát/. Így lehetőséget teremtettünk minden gyermeknek arra, hogy érdeklődésének megfelelően kapcsolódjék be valamilyik szakkör vagy klub munkájába. Ezt a széles skálájú, a tanulók sokoldalú fejlesztését biztosító tevékenységi rendszert egyedül az iskola nem tudta volna biztosítani.

A hátrányos helyzetű tanulókkal való eredményes foglalkozás alapvetően fontos feltétele, hogy megismerjük otthoni körülményeiket, személyiségüket, feltárjuk a hátrányokait, s ezek alapján határozzuk meg teendőinket.

Munkánk kezdetekor megvizsgáltuk a kísérlet előtti éveket, és többek között azt is megállapítottuk, hogy a nagy számu tanévet vesztett tanulók mindegyike hátrányos helyzetű volt. De közülük került ki az elégségesek zöme is. Tanulmányi átlaguk alig haladta meg a 2 egészet. /2,17/. Ha tehát iskolánkban a tankötelezettség eredményes teljesítését, az iskolázottságot akarjuk javítani, mindenképpen ennek a rétegnek kell nagyobb figyelmet szentelnünk. Megisme-

résükre az osztályfőnökökkel olyan egységes szempontsört állítottunk össze, mellyel feltárhatóak a hátrány okai és a tanuló személyiségjegyeiben jelenlévő tünetek is.

A kérdőíveket az osztályfőnökök feljegyzéseik, családlátogatásaik tapasztalatai, iskolai dokumentumok, az 1971/72. tanév második felének helyzete alapján, 62 hátrányos körülményű tanulóra vonatkozóan állították ki. Közülük 43 cigány /69,3 %/; 14 fő /22,5 %/ évismétlő; 48 fő /77,4 %/ tulkoros.

A hátrány okainak feltárása a családok szociális, kulturális helyzetének elemzésével történt.

- A megvizsgált családok iskoláztatási mutatói arra engednek következtetni, hogy a hátrányos helyzetű tanulók alacsony műveltségi szintű családokból jönnek. Általános iskolai végzettséggel nem rendelkezik az apák 61,3; az anyák 69,1 %-a.

- Ez szoros kapcsolatot jelez a szülők foglalkozásával, hiszen a többség foglalkozását tekintve nem kapott kiemelt helyet a tanulás, a szakmaszerzés. Szakmunkás az apák 11,2; az anyák 3,2 %-a.

- A jövedelmi viszonyok alakulására rányomja a bélyegét az iskolai végzettség, a kvalifikálatlan munka, a családok nagysága. Önhibáján kívül alacsony keresetű a szü-

lők 72 %-a; nagy családban él a vizsgáltak 78 %-a.

- A lakásviszonyokat tekintve megállapítottuk, hogy 57 %-a rossz állagu, 64 %-a az egyszobás. 28 %-ban él együtt egy szobában több korosztály, 19 %-ban az alapvető felszerelések is hiányoznak.

- Az életről, az értékekről alkotott felfogás erőteljesen érzékelhető a jövedelem felhasználásának módjában is. Rendszeres, nagyobb mértékű az italozás a vizsgált családok 43,5 %-ánál; könnyelmi, meggondolatlan az életvitel 30 %-ában.

- Szoros összefüggést mutat az előbbivel a család-szerkezet alakulása. Házasságban élnek a szülők a vizsgált családok 62,4 %-ában, az elváltak aránya 30,4 %, akik közül 12,3 % élettársi kapcsolatot létesített. Elhalálozás miatt egyedül neveli gyermekeit 7 %.

- Az alacsony iskolai végzettség, egyéb szociális tényezőkkel párosulva /értékrend, igények, szokások, normák/ akarva-akaratlanul mintaként szolgálnak a gyermekeknek. Az iskolázottsági szinttel és életmóddal szoros kapcsolatot mutat, hogy ezekben a családokban komoly nevelési hiányosságok mutatkoznak. A gyermekek tanulmányi munkája iránt közömbös a szülők 59,2 %-a, 62,4 %-uk gondozat-

lan, az alapvető kapcsolatok hiánya miatt többségük /61,4 %/ értelmileg, érzelmileg emocionálisan visszamaradt.

Tanulmányi teljesítményük magyar nyelv- és irodalomból 2,17; matematikából 2,0 átlagot mutat.

Megállapítható, hogy az iskola nevelési-oktatási eredményeit, a tanulók érvényesülését, megfelelését nagymértékben meghatározza a szülőknek a társadalmi strukturában elfoglalt helye, a művelődési viszonyok, a jövedelem, a lakásviszonyok, a rétegre jellemző értéktudat, a szubkultura, az életmód, az életvitel, a munkamorál. Regisztrálható az is, hogy ezek a gyermekek korán érzékelik társaiktól való különbözőségüket, fejletlen kommunikációs készségük, intellektuális teljesítményük alacsony voltát, beilleszkedési nehézségeiket.

Ezen - a társadalom perifériáján élő - családok gyermekeinek iskolai sikereihez szükséges esélyeit a korai intézményes nevelés tényleges biztosításával, a családok gondozásával, a helyi erőknél ezekre a tennivalókra irányuló jobb összefogásával lehet eredményesebbé tenni.

Ezért: az egészségügyi és gyámügyi szervekkel közösen arra törekedtünk, hogy az ötéves, alacsony szintű szociokulturális környezetben élő gyermekek óvodáztatását biztosítsuk. Jelentős eredményként könyvelhetjük el, hogy az 1971/72. tanév 60 % alatti arányát 1975/76. tanévben 90 % fölé emeltük. /3.sz. melléklet./

Az iskolára előkészítés az óvodában történt, ahol kezdett meghonosodni a mikrocsoportos kompenzálás.

A tanköteles korba lépőket iskolaérettségi vizsgálatban részesítettük. A vizsgálatok tapasztalatait - a pedagógiai folyamatban történő hasznosításra - átadtuk az illetékes nevelőknek.

Rendszeres iskolabajjárásukat tekintve e tanulók többségénél csökkenteni tudtuk az 1-2 napos, nem kellően indokolt hiányzást, de a több évvel tulkoros, a 14. életévüket betöltött tanulóknál igyekezetünk nem járt kellő sikerrel. Összességében tehát növekedett a hiányzás /1971/72. tanévi 10,8 nap átlagról 1975/76. tanévben 12,4 nap átlagra/.

Javult a deviáns családok és az óvoda, iskola kapcsolata is. 10-15 %-kal emelkedett a szülői értekezletet látogatók száma, növekedett a családlátogatások gyakorisága.

Az 1974/75. tanévtől induló összevont napközis csoportba jelentős /41 %/ arányban helyeztünk el hátrányos helyzetű gyermekeket.

A lassabb fejlődésű, lemaradt gyermekek felzárkóztatását tanítási órákon a differenciált egyéni foglalkoztatások, tanórán kívül a korrepetálások, a szervezett gyermekfoglalkozások hatékonyan szolgálták. Ezeknek tudható be leginkább,

hogy az előző esztendőkhöz képest - kísérleti éveink alatt - nagy mértékben sikerült csökkenteni a tanévvesztők számát. Ez elsősorban a hátrányos helyzetű tanulókat érintette. /A hátrányos helyzetű tanulókkal történő foglalkozásra, annak eredményeire vonatkozó megállapításainkat az 1971/72. illetve az 1973/74-től 1975/76-ig terjedő tanév végi tantestületi értekezletek jegyzékönyvei, beszámolóí, statisztikái alapján tettük./

A hátrányos helyzetű, részben cigány tanulók tanítási órán kívüli tevékenységbe való bekapcsolódásáról, annak motivációjáról csoportos interjú segítségével győződünk meg, melyet összesítve az alábbi táblázat mutat:

Tanórán kívüli foglalkozások látogatása		tanuló	%
1. Összesen		45	100,0
2. Részt vesz tanórán kívüli foglalkozáson N = 45		38	84,4
3. Rendszeresen látogatja N = 38	gyermekklub	16	42,1
	irodalom szakkör	10	26,3
	bábszakkör	12	31,6
	8.o. klubja	5	13,2
	könyvtári klub	4	10,5
	szakkör	12	31,6
	középiskolára előkészítő	4	10,5
	énekkar	5	13,2

Tanórán kívüli foglalkozások látogatása		tanuló	%
4.	A foglalkozások látogatásának motivációja N = 38	barátai is ott vannak érdekesnek tartja várható sikerélmény	3 7,9 12 31,6 23 60,5
5.	A foglalkozáso- kat jobbnak tartja a tanítási óráknál, mert... N = 38	nem olyan kötött nem kap rossz osz- tályzatot szabad tévedni jobb a fegyelem mindenki dolgozik	6 18,5 14 36,9 8 21,0 4 10,5 6 15,8
6.	Javaslatok az iskola felé N = 38	legyenek ilyenek az órák több megértés kér a tanároktól több segítséget kér	24 63,2 7 18,4 7 18,4

Látható tehát, hogy a csoportból 7 tanuló semmiféle tanítási órán kívüli tevékenységbe nem kapcsolódik be, számukra további ösztönzés szükséges.

A foglalkozásokat rendszeresen látogató 38 tanuló a művelődési ház gyermekfoglalkozásait részesíti előnyben a többi, iskolai szervezésű foglalkozással szemben. Különösen a gyermekklub, a bábszakkör, az irodalom szakkör szimpatikus számukra, ezért ezeken a foglalkozásokon mind a 38 tanuló megtalálható.

Arra a kérdésre, hogy miért ezekre a foglalkozásokra járnak, két jellemző választ kaptunk. A megkérdezettek közel egyharmada érdekesnek tartja a foglalkozásokat, ezért jár el; a többiek viszont a sikerélmény reményében vesznek részt a foglalkozásokon. Elmondották, hogy számukra az is siker, ha társaikkal egyenrangúnak érzik magukat, de nagyon jó, ha bizonyos tevékenységekben kitűnhetnek közülük.

Erre pedig ezek a foglalkozások tartalmuknál, jellegükénél fogva alkalmasak, hiszen nem tantárgyakhoz kötődnek, közelebb állnak a mindennapi gyakorlathoz, az élethez, több lehetőséget biztosítanak a manuális tevékenységre, mint a tanórák.

A tanulók valamennyien jobbnak tartják ezeket a foglalkozásokat a tanítási óráknál, mert szabadabbak, nincs osztályzás, adott a tévedés szabadsága, demokratikus a vezetés. Szembetűnő, hogy 10-en jobbnak tartják a fegyelmet, a munkafegyelmet a tanítási órákénál.

A gyermekek javaslattal is éltek az iskola felé. 24-en a tanórán kívüli foglalkozásokhoz hasonló szervezésű és vezetésű tanítási órákat szeretnének, 14-en pedig több megértést, segítséget kérnek a tanároktól.

Mi, valamennyien nagyon tanuságosnak, számunkra hasznosnak tartottuk a hátrányos helyzetű tanulókkal folytatott beszélgetést, a válaszok elemzését, mert fontos támpontokat

kaptunk a további velük kapcsolatos munkánkhoz.

Megállapíthatjuk, hogy a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásában, képességeiknek sokoldalú fejlesztésében jelentős eredményeket értünk el, amihez az iskola mellett a művelődési intézmények is jelentősen hozzájárultak.

Az olvasóvá nevelésben, a folyamatos művelődés igényének kialakításában kiemelt szerepet kapott /és vállalt/ a könyvtár, erősítve, kiegészítve ezzel az iskolai anyanyelv tanítását is. A könyvtárban megtartott tanítási órák, a könyvtárhasználat megismerését szolgáló foglalkozások, az önálló vagy csoportos tanulói gyűjtő-kutató munka, a kis-csoportos gyermekfoglalkozások, az író-olvasó találkozók, más irodalmi rendezvények mind a könyv, az olvasás megszerettetését segítették.

A tanulók szabadidős tevékenységeinek alakulásáról, ezen belül a könyv, az olvasás helyéről, szerepéről, a könyvtárhasználati szokásokról - az iskola valamennyi tanulójára vonatkozóan - kérdőíves felmérést végeztünk /N = 241/, melynek témánkhoz kapcsolódó kérdéseiből elenzünk, mutatunk be néhányat az alábbiakban.

/Megjegyezzük, hogy a felmérést 1974/75. tanév májusában végeztük. Az 1. és 2.o. tanulók kérdőiveinek kitöltését az osztályfőnökök segítették. Így ezek az adatok is felhasználhatók./

A szabadidő eltöltésére vonatkozó szokások kialakulására irányuló kérdéseinkre minden tanuló 3 tevékenységi formát jelölhetett meg azok közül, amelyeket szívesen választ időtöltésként. A szervezett tanórán kívüli tevékenységet a választható formák között nem jelöltük.

Legtöbbször a televízió előtt töltik idejüket, de örömdetes a szívesen olvasó gyermekek aránya is, harmadikként pedig a sportolás /a játék/ is megkülönböztetett figyelmet kap az összes évfolyam csoportjában.

A különböző szabadidős tevékenységekben való részvétel jellemző megoszlása /saját csoport %-ában/

Csoportmegoszlás		Jellemző szabadidős tevékenység		
		televízió- zás	olvasás	sport, játék
évfolyam	1-8.			
N = 241		74,3	68,9	56,4
tanulmányi	jó	66,0	100,0	63,1
előmenetel	közepes	75,5	66,0	55,1
N = 241	gyenge	81,4	40,7	51,0
neme	fiú	69,3	59,3	70,5
N = 241	leány	79,1	78,5	42,3
egyéb	hátrányos helyzetű /N = 45/	74,7	47,7	59,3
	oigány /N = 57/	89,2	43,2	69,7

Szembetűnő, hogy a tévé-nézés, - mint szabadidős tevékenység - a tanulmányi előmenetellel fordított arányban áll, jelezve, hogy a jobb tanulmányi előmenetelű tanulók az ennél tartalmasabb, célirányosabb formát, az olvasást választják.

A leányok többet ülnek a tv. előtt, mint a fiuk, de legtöbbször a hátrányos helyzetű és a cigány tanulók közül jelezték ezt az időtöltést. Jóllehet, nekik ezen túl nem sok lehetőségük van a választásra, de a családi szokások sem inspirálják őket változatosabb szabadidős tevékenységre.

Kevésbé jó, hogy tanulóink közül csak minden negyedik sportol szívesen. Ez az arány a leányok esetében még ennél is lényegesen kedvezőtlenebb. Jó a fiuk 70,9 %-os eredménye, de feltűnő, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek és a cigány tanulók aránya jobb, mint az évfolyamok együttes mutatója.

Felmérésünk szempontjából örvendetes, hogy a megkérdezettek 68,7 %-a szeret olvasni, szabad idejében szívesen választja ezt az elfoglaltságot. Különösen a jó tanulmányi előmenetelűek, illetve a leányok eredményével lehetünk elégedettek.

Megfigyelhető, hogy a tanulmányi előmenetellel egyenes arányban áll az olvasási kedv, de a körülmények is döntően befolyásolják azt, hogyan alakul a gyermekek szabadidős tevékenysége.

Emlékeztetnünk kell a 6.sz. mellékletre is, ahol jeleztük, hogy a könyvtári tagok közül az általános iskolai tanulók száma 199. Ez az iskola létszámának 90,9 %-a, ami önmagában rendkívül jó arány. Ha viszont ezt a szabadidős tevékenységként olvasást választók arányával hasonlítjuk össze, meg kell állapítanunk, hogy tanulóink 12,8 %-a /31 tanuló/ nem olvas önként szívesen, az olvasás szeretete még nem alakult ki bennük. A könyvtárat látogatják, de míg a nagytöbbség oda kölcsönözni, rendezvényekre, tanulni /gyűjtő-kutató munka/ jár, addig ők zenét hallgatnak, folyóiratokat, újságokat nézegetnek. Csoportjuk főleg cigány tanulókból verbuválódik.

A könyvtárlátogatók többsége /72,3 %/ már jól ismeri a könyvtárat, az ottani rendet, a kölcsönzés módját, ezért általában nem kér segítséget a könyvtárostól, egyedül is boldogul.

A többkönyvűség fogalma és gyakorlata kialakulóban van iskolánkban. Ennek igenlése szoros összefüggésben áll a tanulmányi előmenetellel.

A többkönyvűség igenléso tanulmányi előmenetel szerint /saját csoport %-ában/

Tanulmányi előmenetel		A felkészüléshez a tankönyvön kívül más könyv is szükséges
jó	N = 82	87,6
közepes	N = 98	43,5
gyenge	N = 61	29,3

Figyelemre méltó, hogy nemcsak a jó előmenetelű, hanem a közepes és gyenge teljesítményt nyújtó tanulók között is vannak, akik fontosnak tartják az önálló ismeretszerzést, az iskolában tanultak kiegészítését. /Arányuk 55,1 %./ Mind-az elsősorban a tanórai differenciált munkának, az egyéni feladatadásnak, de a tartalmas tanórán kívüli tevékenységnek is köszönhető.

A tanulók többsége a keresett könyveket a könyvtárból szerzi be /68,4 %/, a többiek vagy megveszik /28,0 %/, vagy egyéb helyről /baráttól, rokontól stb/ kérik kölcsön /5,6 %/.

Saját könyvekkel rendelkezik a tanulók 93 %-a, 17 tanulónak viszont egyetlen könyve sincs. Legtöbben 11-20 kötet könyv birtokosai, 25 azoknak a száma, akik poloán már 50 könyvnél több van.

Saját könyvvel rendelkező tanuló megoszlása
/saját csoport %-ában/

Csoportmegoszlás		Saját kötetek száma				
		1-10	11-20	21-50	50 fölött	nincs könyve
évfolyam	1-8.	18,7	42,7	21,2	10,4	7,0
N = 241						
tanulmányi	jó	Ø	14,7	57,3	28,0	Ø
előmenetel	közepes	11,1	80,6	4,1	2,1	2,1
N = 241	gyenge	55,7	19,7	Ø	Ø	24,6
neme	fiú	22,0	42,4	17,8	9,3	8,5
N = 241	leány	15,4	43,1	24,4	11,4	5,7
egyéb	hátrányos helyzetű /N = 45/	44,4	17,8	Ø	Ø	37,8
	oigány /N = 57/	61,4	10,5	1,8	Ø	26,3

A jó tanulmányi előmenetelű tanulók valamennyien 10-nél több könyvet mondhatnak magukénak, sőt 85 %-uknak 20-nál is több könyve van, negyedrészüik pedig kis könyvtár tulajdonosa.

A tanulmányi előmenetellel párhuzamosan csökken a tanulók könyveinek száma is, bár pozitív jellemző, hogy a közepes előmenetelű tanuló 80 %-ának 10-nél több könyve van.

A gyenge tanulóknál jellemző az 1-10 közötti kötetszám, ami pedig kifejezetten örvendetes, hogy közülük 12 tanulóknak tiznél több saját kötete van. Sajnálatos viszont, hogy közel negyedrészüknak /15 tanuló/ egyetlen könyve sincs.

A lányok több könyvet mondhatnak magukénak, mint a fiuk, s közülük jóval kevesebb a könyvvvel nem rendelkezők száma is, mint a fiuk körében.

Mindez nem mutat kedvező képet a hátrányos helyzetű tanulók esetében, akik közül ugyan a 62,2 % mondhat könyvet sajátjának, de 37,8 %-uk /17 tanuló/ egyetlen könyvvvel sem rendelkezik.

Ezeknél az arányoknál a cigány tanulók esetében 10 %-kal jobb az eredmények.

Az elolvasott könyvek számának ismeretében úgy látjuk, hogy a tanulók közel fele /47,7 %/ rendszeresen olvas, és egy jelentős része /32,8 %/ pedig többször kezébe veszi a könyvet. Az egyetlen könyvet sem olvasók /19 fő/ a hátrányos helyzetű tanulók közül kerülnek ki.

Az olvasás jellemző megoszlása /saját csoport 3-ában/

Csoportmegoszlás		Elolvasott könyvek száma				
		1	2-3	4-5	5-nél több	egyet sem
évfolyam	1-8.	11,6	32,8	28,2	19,5	7,9
N = 241						
tanulmányi	jó	∅	∅	45,1	54,9	∅
előmenetel	közepes	3,1	62,3	31,6	2,0	1,0
N = 241						
	gyenge	41,0	29,5	∅	∅	29,5
neme	fiú	15,3	34,7	24,6	14,4	11,0
N = 241						
	leány	8,1	30,9	31,7	24,4	4,9
egyéb	hátrányos helyzetű /N = 45/	42,2	8,9	4,4	2,3	42,2
	előny /N = 57/	28,1	31,6	8,8	3,5	28,0

Miután áttekintettük és elemeztük az olvasással, a könyvvél, a könyvtárhasználattal kapcsolatos legfontosabb kérdésekre adott válaszokat, most szükségesnek tartjuk, hogy összegzésképpen ezeket egy táblázatba rendezve ismét bemutassuk:

Csoport- megoszlás	Olvasási mutatók %-ában				
	könyvtá- ri tag	van sa- ját könyve	szokott olvasni	szeret olvas- ni	rend- szere- sen olvas
évfolyam 1-8. N = 241	81,3	93,0	92,1	68,9	47,7

Végezetül megállapítjuk, hogy célkitűzésünknek - amely szerint a folyamatos művelődési igényt, az önművelőképesség kialakítását az olvasóvá neveléssel, a könyv, a könyvtár megszerettetésével igyekeztünk megalapozni - megfelelő szinten tettünk eleget. Igazoltuk azt is, hogy elsősorban a könyvtár az az eszköz, mely mindenfajta ismeretszerzéshez nagyszerű gyakorlóteret jelent, minden tananyaghoz a kiegészítő olvasmányok sokaságát és a feldolgozási módok sokféleségét kínálja.

d./ A kulturálistörvény, a művelődés folyamatos, magasabb szinten történő biztosítása a fiatalok, a felnőttek részére - az előző évekhez képest - mindenekelőtt több lehetőséget, tervszerűbb műsorpolitikát, jobb szervezést igényel. Annak ellenére, hogy a művelődési ház vezetését tekintve gondjaink voltak kezdetben /az előzőekben szóltunk róla/, lényeges változást tükrözött - már az első év után - a művelődés, politika, javult a szervező munka, emelkedett a látogatottság.

A művelődési, szórakozási lehetőségek száma közel harmadrésszel emelkedett 1972. évhez viszonyítva. /8.sz. melléklet./ Ezen belül az ismeretterjesztő rendezvények száma kétszeresére, a kiscsoportos foglalkozásoké több, mint négyszeresére nőtt. Csökkentettük viszont a szórakoztató rendezvények csoportjában a műsornélküli táncmulatságok számát. Helyette tartalmasabb szórakozást kínáltunk: irodalmi esteket, vidám - zenés műsorokat, színház előadásokat. Ezeket a fiatalok és az idősebbek is szívesen láto-gatták.

A fiatalok részére ifjúsági klubot szerveztünk és tanfolyamokat is indítottunk. Az ifjúsági klub működtetése az első időszakban sok gondot okozott számunkra. Régebbi tapasztalataink szerint is alig fél éves együttlét után a klub szétesett, funkcióját nem tudta betölteni. Mi eleinte a vezetésben kerestük a hibát, később találtunk más, fontos okokat is, melyek általános iskolai nevelésünk gyengeségeire, melyek: az öntevékenységre, az önkormányzat lehetőségeivel való élésre, az önálló ismeretszerzésre való nevelés hiányosságaira vezethetők vissza.

Igy tűztük ki célul nevelésünk erősítését ezeken a területeken, melynek érdekében több kiscsoportot, klubot működtettünk már a 6-10 éves gyermekek körében is. A 8.osz-

tályosok klubját pedig - az említetteken túl - olyan céllal hoztuk létre, hogy erősítsük a KISZ-t, az ifjúsági klubot.

Megállapítjuk, hogy a felnőttek, a fiatalok szórakozását, művelődését szolgáló rendezvények, lehetőségek száma - a látogatottsággal együtt - lényegesen emelkedett. A műsorpolitika jobban alkalmazkodott az igényekhez, a szervezettség - az aktívák, a társadalmi vezetőség közreműködésével - jobb lett.

e./ Értékelésünk kiemelt feladatain túl számtalan lehetőségünk volt a három év alatt arra, hogy tapasztalatokat szerezzünk az együttműködésben résztvevő intézmények munkájáról, a tanulók tevékenységéről, magáról az együttműködésről, és ezeket a tapasztalatokat felhasználva javítsuk munkánkat.

Saját tapasztalataink igazolására vagy elvetésére a pedagógusok és a népművelők körében csoportos interjút készítettünk. A továbbiakban párhuzamosan végezzük a pedagógusok és a népművelők kérdéseinkre adott válaszainak értékelését.

A beszélgetésre két alkalommal került sor, külön a pedagógusokkal /12 fő/, külön a népművelőkkel /5 fő/. Bár a kérdések nem azonosak, de 1-2 kivételtől eltekintve tar-

talmukban hasonlóak, a válaszok értékelése összekapcsolható.

Az együttműködés megítélésében nagyon összeesengenek a válaszok. Jónak tartja a megkérdezett pedagógusok 91,6 %-a, s ugyanígy vélekedik minden megkérdezett népművelő is.

Az együttműködés legeredményesebb területeit a pedagógusok a könyvtár, valamint a művelődési ház gyermekfoglalkozásaiban látják /83,3 %-ban/, s ezt a népművelők is megerősítik mind az öten.

Az együttműködés kedvező hatásai a pedagógusok szerint az iskolában több területen jelentkeztek. Jelentették az iskolai tanítási órák színvonalának emelését, a közművelődési munkába való aktív bekapcsolódást, az iskola nyitottabbá válását, az önképzés felerősödését.

A népművelők e kérdésre legfontosabbként elmondották, hogy számukra a szervezettség, a folyamatos, átgondolt tevékenység jelentette a legkedvezőbb változást.

Megállapítjuk, hogy a három év legnagyobb eredménye az együttműködésben dolgozó értelmiségiek szakmai fejlődése, tartalmi munkájuk eredményessége. Egyrészt mint szak-

emberek, a saját területükön önművelő emberekké kezdtek válni, másrészt szemléletükben a közoktatás és a közművelődés egyet jelentett.

Sikerült reális, teljesíthető feladatokat szabni az együttműködés megvalósításához, melyhez meg tudtuk nyerni a népművelőket, a pedagógusokat. Programunkkal olyan ösztönzést tudtunk megvalósítani, mely elegendő intellektuális és emocionális motivumokat biztosított a serkentéshez a testület tagjainál.

Igen fontosnak tartjuk, hogy a nevelőtestület mint kollégákat fogadta be a művelődési ház igazgatóját, a könyvtárost, munkájukat nagyban segítette, ami viszonzásra is talált.

A pedagógusok és a népművelők egybehangzóan elmondták, hogy több dolog nehezíti az együttműködést.

Minthogy az együttműködés főként szakmai-tartalmi vonatkozásokban valósult meg, az intézmények külön költségvetést, külön /de összehangolt!/ munkatervet készítettek. Így az iskolai tantárgyfelosztás, órarend is hagyományosan készült. Következésképpen a nevelők iskolán kívüli tevékenységét a kötelező óraszámoknál nem vehettük figyelembe. Ezért a megnövekedett túlóráztatásuk, amit sem a könyvtáros, sem

a művelődési ház igazgatója nem tudott csökkenteni képességtetlenség miatt. Ugy látjuk, távlatokban ez a megoldás nem járható.

Gondunk volt kísérleti éveink alatt, hogy egyszer sem volt teljes a közművelődési oldal szakemberállománya.

Nehézséget jelentett számunkra, hogy munkajogi, pénzügyi- gazdálkodási kérdésekben a meglévő szabályozók szerint kellett eljárunk, amelyek következtében több alkalommal ellentmondások, feszültségek keletkeztek.

Munkánkat kedvezőtlenül befolyásolta az is, hogy a három év alatt sem megyei, sem alacsonyabb szinten nem volt biztosított a továbbképzés, a tapasztalatosere. Mindössze egy alkalommal találkoztunk mi, közművelődési igazgatóhelyettesek.

Végül megállapítjuk, hogy a jelzett 3 év alatt - a nehézségek, gondok ellenére is - olyan eredményeket értünk el, melyek meggyőzőek arra vonatkozóan, hogy a közoktatás és közművelődés számára érdemes - és kell - közös utat keresni.

V. ÖSSZEGZÉS

Miután áttekintettük egyrészt a mi három éves kísérletünket, másrészt a hazai próbálkozásokba is bepillantást nyertünk, megállapítjuk, hogy a komplex intézmények létrehozásával és működésével kapcsolatos feltevéseinkre többnyire megerősítő válaszokat kaptunk. A továbbiakban ezeket kívánjuk újra kiemelni, illetve a felvetődött gondok megoldására teszünk javaslatot.

Ami az építészet kérdéskörét illeti, a különböző épületegyüttesekben működő általános művelődési központok igazolják, hogy új létesítményekben, régi, vagy esetleg felújított, átalakított épületekben is egyaránt létrejöhet és jól dolgozhat a komplex intézmény. Megjegyezzük, hogy a jó működéshez fontos a felszerelések, berendezések többfunkciós használatának lehetősége. Fontos továbbá a régi telepítési épületeknél, hogy azok kb 100 méteres körzetben legyenek.

A jelenlegi gyakorlat azt is alátámasztja, hogy általános művelődési központ létrejöhet kis településeken, településrészekben, összevont aprófalvakban is. A saját és országos tapasztalataink, a szakirodalomban megjelent, egyes intézményekről szóló elemzések összehasonlítása is azt bizonyítja, hogy a mi együttműködésünk a helyi sajátosságok

figyelembevételével modellként adaptálható.

Az új köznevelési szervezeti rendszer egyre inkább megköveteli a tanulóktól az önálló, folyamatos ismeretszerzés képességét, ennél fogva alkalmas a permanens művelődés megalapozására. Motiváló erejét tekintve lehetőséget teremt az egyéni foglalkozásra, így a felzárkóztatásra, a tehetséggondozásra is.

Megjegyezzük: mindettől függetlenül azonban egyedül nem képes a művelődési hátrányok kompenzálására, és a tehetséggondozás minden egyes feladatát sem tudja magára vállalni.

Az összevonásban rejlő közvetlen és közvetett kapcsolatok révén mind az iskola, mind a közművelődési intézmények nyitottabbakká váltak, oldódott merevségük. A pedagógusok és a népművelők, könyvtárosok bekapcsolódása "egymás munkájába", gazdagították a hagyományos szerepeket, pozitív irányban befolyásolták a gyermekek és felnőttek viszonyának alakulását. Sajnos a kölcsönös együttműködésnek több helyütt még ma is képesítésbeni akadályai vannak, különösen a népművelők részéről. Ez akadályozza a szakmai program jó megvalósítását, illetve a pedagógusok további túlterhelését is eredményezheti.

Nemcsak általunk jelzett probléma volt, hanem azóta is gond a komplex intézmények vezetőinek szakmai továbbkép-

zése. Ezért javasoljuk az általános művelődési központ igazgatók megyei munkaközösségének létrehozását.

Az általános művelődési központ vezetésének alternatív típusai közül azt a gyakorlatot találjuk legjobbnak, ahol az igazgató az új intézmény vezetője, akinek általános és közművelődési helyettese van.

Tapasztalataink és a szakirodalom tanulsága szerint legnagyobb gondot - az előzőekben már részletezett általános művelődési központra nem kidolgozott - munkaügyi, pénzügyi, gazdálkodási kérdések jelentették és jelentik ma is. Ahhoz, hogy az általános művelődési központok valóban teljesítsék a velük szemben támasztott követelményeket, sürgető feladatként jelentkezik a jelzett kérdések központi-lag történő szabályozása.

Munkajogi témakörben javasoljuk, hogy az általános művelődési központ valamennyi értelmiségi dolgozója pedagógus besorolásba kerüljön, azonos munkaidőnormával, azonos szabadsággal. Helyettesítésük is azonos módon /a pedagógusok helyettesítésének megfelelően/ történjék.

Megjegyezzük, hogy a könyvtárosi, a népművelői feladatokat ellátók nyári szabadságolása is megoldható, ha helyettesítésükre pedagógiai feladatokat ellátókat osztunk be, az adható 15 nap pótszabadságuk terhére. /Ez jelenleg is

élő gyakorlat: napközi ügyelet, napközis tábor, uttörőtábor stb./

Ami a gazdálkodási kérdéseket illeti, úgy látjuk, hogy egy költségvetés alapján szükséges a komplex intézménynek gazdálkodnia. Így megvalósul az egységes gazdálkodás, azon belül az egységes bérgazdálkodás.

A munkajogi kérdések tisztázásával eltűnnek az indokolatlan bérfeszültségek, megoldódik a túlórák, helyettesítések kifizetése, a területi pótlék, az illetményföld jogosultsága.

Végezetül: ott, ahol a 119/1981./MK.13./ MM számú utasításban foglalt feltételek adottak, javasoljuk az integráció megvalósítását.

Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervétől
Tiszapüspöki, Lenin u. 65. Tel.: 1.

E l ő t e r j e s z t é s

a községben folyó közművelődési munka koordinálásáról.

Tisztelt Végrehajtó Bizottság !

A Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya 12075/1973.sz. ügyirata, valamint a Járási Hivatal Művelődésügyi Osztálya átirata alapján az alábbiakat terjesztjük a végrehajtó bizottság elé jóváhagyás végett.

A közművelődés irányításának javítása érdekében - figyelembe véve az illetékes szervek javaslatát - a végrehajtó bizottság bizza meg az általános iskola igazgatóját a községben folyó közoktatási-közművelődési munka koordinálásával, segítségével.

Az iskola igazgatója jelölje ki azt a helyettesét /közművelődési igazgató helyettesét/ akinek ügyrendjébe tartozik a koordináló tevékenység végzése. Egyidejűleg ügyrendben kell meghatározni a felesleges átfedések miatt a közművelődés területén dolgozó vezetők feladatkörét. /Igazgató, igazgató helyettesek, művelődési ház igazgató, könyvtáros, iskola titkár/

A megbízatás értelmében az iskola igazgatója, az ügyrendjébe tartozó igazgató helyettesével, illetve annak közreműködésével - a 165/1971. /MK.22./ MM. számú utasításban meghatározott közművelődési feladatokat végzi el.

Ez a megbízatás kísérletképpen 1973. január 1-től 1975. december 31-ig szól.

A fent említett részletes ügyrendet 1973. március 15-ig ki kell dolgozni.

Kérjük a tisztelt Végrehajtó Bizottságot, hogy az előterjesztést fogadja el.

Tiszapüspöki, 1972. december 1.

Gaál Mártonné
vb-titkár

2.sz. melléklet

Általános Iskolai tanteremellátottság

Az iskola helyiségei	T a n é v					
	1945/ 1946.	1955/ 1956.	1965/ 1966.	1973/ 1974.	1974/ 1975.	1975/ 1976.
Tantermek	4	5	5	5	5	5
Előadóterem	-	-	-	1	1	1
Tornaterem	-	-	-	-	-	1
Tanműhely	-	-	-	1	1	1
Tankonyha	-	-	-	1	1	1
Szertár	-	-	-	2	2	2
Nevelői szoba	1	1	1	1	1	1
Igazgatói iroda	-	1	1	1	1	1
Úttörő szoba	-	-	-	-	1	1
Napközis terem	-	-	-	-	-	1
Sportpálya	-	-	1	1	1	1

3.sz. melléklet

Általános Iskolai létszám és mulasztás mutatói

Megnevezés	T a n é v					
	70/71.	71/72.	72/73.	73/74.	74/75.	75/76.
Tanulócsoportok száma	8	8	8	9	9	9
Napközis csoportok száma	-	-	-	-	1	1
Tanulólétszám	262	253	240	242	241	246
Ebből cigány tanuló	48	53	51	56	57	53
Cigány tanulók %-a	18,3	20,9	21,2	23,1	23,6	21,1
1. osztályosok közül óvodai előkészítésben részesültek %-a	66,6	57,9	65,6	72,0	96,6	91,4
Mulasztás összesen /nap/	969	1189	1352	1706	1501	1608
Igazolatlan mulasztás	76	174	100	152	125	253
Mulasztási átlag	3,7	4,7	6,0	7,2	6,1	6,5
Cigány tanulók mulasztása	261	546	517	676	690	693
Ebből igazolatlan	37	160	83	150	116	250
Mulasztási átlaguk	5,5	10,3	11	11,6	12,2	13
Nevelők száma	12	12	11	13	14	13
Szakosan leadott órák aránya	66,1	60,6	69,9	66,1	79,3	84,4

4.sz. melléklet

Tanulmányi előmenetel

Megnevezés	T a n é v					
	70/71.	71/72.	72/73.	73/74.	74/75.	75/76.
Tanulólétszám	262	253	240	242	241	246
Ebből cigány tanuló	48	53	51	56	57	53
Felmentettek száma	3	3	4	4	5	3
Ebből cigány tanuló	1	1	2	2	5	2
Osztályozatlanok száma	3	4	3	5	5	3
Ebből cigány tanuló	1	1	2	3	5	2
Osztályismétlésre bukott	12	10	2	1	3	1
Ebből cigány tanuló	5	9	2	1	-	1
Bukási arány %	4,5	3,9	0,8	0,4	1,2	0,4
Cigány tanulók bu- kási aránya %/	10,4	17,0	3,9	1,8	Ø	1,9
Tanulmányi átlag	3,4	3,4	3,5	3,6	3,7	3,6
Cigány tanulók tanulmányi átlaga	2,4	2,4	2,5	2,7	2,8	2,8
Továbbtanulási arány %/	90,2	92	96,5	100	96	100
Cigány tanulók továbbtanulási aránya %/	61,0	60,0	80,0	100	66,6	100

5.sz. melléklet

Tanévvesztés 1. osztályban

Megnevezés	T a n é v					
	1970/ 1971.	1971/ 1972.	1972/ 1973.	1973/ 1974.	1974/ 1975.	1975/ 1976.
1.o. létszáma	40	39	38	32	43	30
Osztályismétlésre bukott	6	5	4	1	-	-
%	15,0	17,0	10,5	3,1	Ø	Ø
Osztályozatlan	1	-	2	3	2	-
%	2,5	Ø	5,4	9,4	4,6	Ø
Tanévet vesztett	7	5	6	4	2	-
%	17,5	17,0	15,9	7,1	4,6	Ø
Megyei %-os arány	9,5	8,9	8,6	7,3	6,4	5,52

Tanévvesztés 1-8. osztályokban

Megnevezés	1970/ 1971.	1971/ 1972.	1972/ 1973.	1973/ 1974.	1974/ 1975.	1975/ 1976.
1-8. o. létszáma	262	253	240	242	241	246
Osztályismétlésre bukott	12	10	2	1	3	1
%	4,5	3,9	0,8	0,4	1,2	0,4
Osztályozatlan	3	4	3	5	5	3
%	1,1	1,5	1,2	2,0	2,0	1,2
Tanévet vesztett	15	14	5	6	8	4
%	5,6	5,4	2,0	2,4	3,2	1,6
Megyei %-os arány	4,8	4,3	3,9	3,4	3,5	2,66

6.sz. melléklet

Községi Könyvtár adatai

Megnevezés	É V					
	1970.	1971.	1972.	1973.	1974.	1975.
Anyagi támogatás ezer Ft-ban	7	7	7	10	13	15
Egy főre jutó be- szerzési összeg /FT/3,1	3,1	3,1	3,1	4,6	5,9	6,8
Könyvállomány értéke ezer Ft-ban	84,6	89,1	93,7	135,6	148,6	159
Kötetek száma	4390	4540	4763	5960	6130	6595
Könyvtári tagok száma	291	338	370	453	464	494
Közülük általános iskolai tanuló	124	136	132	183	196	199

7.sz. melléklet

A művelődési ház anyagi helyzete

Megnevezés	É V					
	1970.	1971.	1972.	1973.	1974.	1975.
Anyagi támogatás ezer Ft-ban	8	8	8	33	60	88
Bérjellegű kiadá- sok ezer Ft-ban	18,2	20,1	20,6	32,9	36,3	39,8
Energia, fenntar- tás ezer Ft-ban	19,5	19,8	18,3	20,7	24,5	28,3
Költségvetés összege ezer Ft-ban	71,2	79	83	92	131	133

8.sz. melléklet

Tevékenységi formák a művelődési házban

Megnevezés	É V					
	1970.	1971.	1972.	1973.	1974.	1975.
Ismeretterjesztő előadások	13	15	13	28	29	27
Filmvetítések	8	4	6	13	15	18
Kiállítások	2	3	5	4	8	10
Vetélkedők	-	1	2	2	5	6
Kirándulások	-	-	-	1	2	1
Ismeretterjesztő rendezvények összesen:	23	23	26	48	59	62
Ifjúsági klub	1	-	1	-	1	1
Szakkörök	1	1	1	2	2	2
Gyermekfoglalkozások	1	1	-	3	4	4
Tanfolyamok	-	1	-	2	2	2
Kiscsoportos foglalkozások összesen:	3	3	2	7	9	9
Műsor nélküli táncmulatságok	36	48	40	20	24	21
Műsoros estek	1	-	-	2	4	5
Színházi előadások	1	1	2	2	2	2
Egyéb szórakoztató műsorok	14	9	15	12	8	7
Szórakoztató műsorok összesen:	52	58	57	36	38	35
Társadalmi ünnepségek	4	4	4	4	4	4
Helyi szervek rendezvényei	11	15	18	20	33	29
Más szervek rendezvényei	1	2	2	6	10	10
Egyéb rendezvények összesen:	16	21	24	30	47	43
Tevékenységi formák összesen:	94	105	109	121	153	149

Bottyán Menyhért közművelődési igazgatóhelyettes munkaköri

leírása

I. Elsősorban felelős az alsótagozatban folyó oktató-nevelő munkáért. Ennek kapcsán:

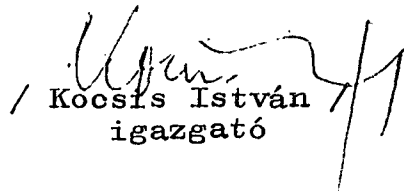
1. Ellenőrzi az alsótagozatos nevelők órarendjét, véleményezi, jóváhagyja a tanmeneteket.
2. Irányítja, ellenőrzi az alsótagozatos munkaközösség munkáját.
3. Munkatervben meghatározott módon részt vesz a tartalmi és gazdasági vonatkozású elemzésekben, ellenőrzésekben.
4. Havonta egy alkalommal ellenőrzi az osztálynaplók vezetését.
5. Figyelemmel kíséri az óvodában folyó munkát is.
6. Ellenőrzi az alsótagozatban a személyiséglapok vezetését, a családlátogatási feljegyzéseket.
7. Figyelemmel kíséri a tanulók, kisdobosok tanítási órán kívüli tevékenységét, a szabadidő hasznos kitöltését, elsősorban a művelődési házzal való kapcsolatot illetően.
8. Ellenőrzi, segíti az ünnepségek, megemlékezések megtartását az 1.sz. igazgatóhelyetttessel egyetemben.
9. Figyelemmel kíséri a beiskolázást, ellenőrzi a tanulók nyilvántartását.
10. Segíti az alsótagozatban a kezdő és a képesítés nélküli nevelőket.
11. Éves munkaterv szerint tantestületi értekezletet tart.

II. Közművelődés területén:

1. Ellátja a Közművelődési Tanács titkári teendőit.
2. Vizsgálja a lakosság kulturális alapellátásának színvonalát, kulturális igényeit, szükségleteit.
3. Irányítja a művelődési ház és a könyvtár tartalmi munkáját a vonatkozó jogszabályok szerint.
4. A középtávu tervek kidolgozásának időszakában kezdeményezi a községben működő termelőszövetkezet és szolgáltató vállalatok, intézmények, társadalmi szervek közreműködését a kulturális ellátás fejlesztésében.
5. Vizsgálja a közművelődési intézmények dolgozóinak élet- és munkakörülményeit, javaslatot tesz azok javítására.
6. A közművelődési intézmények dolgozóinak munkaköri leírását az intézmény vezetőjével közösen elkészíti. Ellenőrzi, ellenőrizteti azok megtartását, végrehajtását.
7. A közművelődési intézmények költségvetési és fejlesztési terveinek kidolgozását javaslataival segíti.
8. Ellenőrzi az intézmények költségvetésének célszerű, gazdaságos felhasználását, a pénzügyi szabályok, előírások megtartását. A tapasztalatokról, a szükséges intézkedések megtételéről tájékoztatja a szakigazgatási szervet.
9. Közreműködik a közművelődési intézményvezetők minősítésének elkészítésében.
10. Irányítja és ellenőrzi a tanács által fenntartott művelődési otthon és könyvtár munkáját, a központi és megyei közművelődési célkitűzéseknek a helyi adottságok, igények, szükségletek és lehetőségek figyelembevételével tervezett, hatékony megvalósítását. A közművelődési célkitűzések helyi megvalósítása feltételeinek és feladatainak az elemzése alapján.

11. Javaslatot tesz a végrehajtó bizottságnak a művelődési otthon és a könyvtár éves munkaterve jóváhagyására.
12. Gondoskodik a közművelődési intézmények munkájának koordinálásáról.
13. Ennek kapcsán a fenti intézményeket segíti a tervek összeállításában, segíti, ellenőrzi azok végrehajtását.
14. A szakigazgatási szervvel együttműködve megállapítja, illetőleg módosítja a közművelődési intézmények nyilvántartási idejét és az alkalmazható dolgozók számát, az intézmények munkarendjét, házirendjét, annak szükség szerinti módosítását.
15. A közművelődés irányításában együttműködik a társadalmi szervek és tömegszervezetek helyi szerveivel és az illetékességi területén közművelődési intézményeket fenntartó szervekkel, a lakosság, a termelő üzemek dolgozói világnézeti, erkölcsi, esztétikai nevelésének, általános és szakműveltségének fejlesztése, valamint kulturált szórakozásuk szervezése érdekében.
16. A Községi Tanács VB Szakigazgatási Szervével együttműködik a családi ünnepek társadalmi megrendezésében. Ellenőrzi az intézmények vezetőinek munkavédelmi, balesetvédelmi és tűzrendészeti tevékenységét. Javaslatot tesz a hiányosságok kijavítására.
17. Ellenőrzi az alkalmi rendező szervek műsoros előadásait, a táncmulatságokat, továbbá a vendéglátóipari műsorokat. Az intézményvezetőkön keresztül gondoskodik a rendezvényekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések megtartásáról.
18. A közművelődési igazgatóhelyettes segítő- koordináló- ellenőrző munkája nem csorbitja a két vezető /művelődési ház igazgató, könyvtáros/ egyszemélyi felelősségét.

Tiszapüspöki, 1973. január

Kocsis István
igazgató

10.sz. melléklet

Tanórán kívüli tevékenységben résztvevők

Megnevezés	Iskola	Ének- kar	Szak- körök	Közép- iskola- ra elők.	Gyermek- foglalko- zás	Nem jár foglalko- zásra száma	%
Létszám	241	35	127	36	112	28	11,6
Fizikai foglalkozó gyermeke	226	33	122	36	102	28	12,4
Hátrányos helyzetű	45	5	12	4	38	7	15,5

Megjegyzés: egy tanuló max. két tevékenységi formában vehet részt a középiskolára előkészítők kivételével.

11.sz. melléklet

Tanórán kívüli tevékenységek száma

Megnevezés	T A N É V					
	70/71.	71/72.	72/73.	73/74.	74/75.	75/76.
Énekkar	1	1	1	1	1	1
Szakkörök	6	6	6	8	8	8
Középiskolára előkészítő tanfolyamok	2	1	2	3	3	3
Gyermekfoglalkozás	-	-	-	5	5	5
Tevékenységi formák összesen:	9	8	9	17	17	17

Értékelő elemzés a Gyermek-klub 1973/74.évi tevékenységéről

A Gyermek-klub szeptember 10-én kezdte meg működését. Ötven gyermek iratkozott be, ebből voltak, akik elmaradtak.

Állandó taglétszám: 31 tanuló.

A megtartott 13 foglalkozáson 383 gyermek vett részt. A tagságon kívül gyakran látogatták mások is a klubot.

A nagy létszám az eredeti célokat módosította. A 15-20 fős speciális gyermek-klub helyett, egy 30-35 fős általános klub alakult ki.

Az első időszakban szinte kifejezetten szórakoztatási célokat szolgált a klub, de a későbbiek során egyre szívesebben ismerkedtek meg a gyermekek egy-egy verssel, irodalmi szemelvénnnyel, dallal, játékkal. A kezdeti utkereső időszak után egyre inkább beigazolódott az az elmélet, hogy igenis vannak területek, ahol egyaránt le lehet kötni mind a 7 éves, mind a 10 éves gyermeket. Ezt szem előtt tartva dolgoztam ki az 1974/75. évi munkatervet.

Az elmúlt hónapok során megindultunk a közösség kialakulása felé vezető uton, s már néhány nagyon fontos közösségi vonás alakult ki csoportomban.

A csoport és a gyermekek igénylik a foglalkozásokat. Erre az igényre lehet, és kell is támaszkodni, figyelembe véve a 6-10 éves gyermekek életkori sajátosságait.

Jellemző rájuk, hogy tudatosan is tudnak figyelni, és nemcsak a külső benyomás ereje irányítja, hanem esetenként belső elhatározás, a megismerésnek s tudásnak belülről fakadó vágya határozza meg figyelmüket, cselekedeteiket.

A klubba elsősorban fizikai dolgozók gyermekei járnak. Megtanulják a szabad idő helyes eltöltését, szociabilitásuk nő.

Célunk, hogy e kis csoportot több éven át formálgatva közösséget alakítsunk ki, melyben meghatározó szerep kell, hogy jusson az önművelésnek.

A klub fő eleme a játék. A játék nevelési eszköz, segítségével tudatos befolyás gyakorolható a gyermek fejlődésére.

A munkaterv ezt igyekszik tükrözni.

A Gyermekek-klub 1975. évi munkaterve

Időpont	A fogl.cime	Pedagógiai cél	A fogl.menete
szept.2.	Nyári élményeink		A gyermekek elmeséi nyaralásuk története
szept.9.	"Aki még nem jutott szóhoz" Nyári élményeink II.		U.a.
szept.16.	"Ujra iskolában"		Beszélgetés./Milyen hatással van a gyermekekre, hogy ismét iskolába megy./
szept.23.	Rongy collage I,	Kézügyesség, fantázia fejleszt.	Mese-rongyfigurák készítése
szept.30.	Rongy collage II.	U.a.	U.a.
okt.7.	Rongy collage III.	U.a.	U.a.
Okt.14.	"Gyerekek, megélünk!"		Mesekönyv olvasás
okt.21.	"Kiállítást rendezünk!"		
okt.28.	"Játék a betűkkel"	Fogalomalkotás	
nov.4.	Télapóra készülünk		Versek, dalok tanulása
nov.11.			
nov.18.	U.a.		U.a.
nov.25.	Főpróba játékkal		
dec.2.	"Télapó itt van.."		Télapó várás
dec.9.	"Készülünk a fenyőünnepre!"		
dec.16.	U.a.		
dec.23.	Fenyőünnep		
dec.30.	Zárfoglalkozás		
jan.7.	Klub-élményünk 1974-ben	A beszédkésztség fejlesztése	Élménybeszámoló egyénenként
jan.14.	"Ezeket tanultuk" Játékfelelősök megválasztása	Emlékezőkésztség fejlesztése. Felelősség tudatosítás	Weöres versek önálló felelevenítése

Időpont	A fogl.cime	Pedagógiai cél	A fogl.menete
jan.21.	"Tél a faluban" c.rajz. Ahogy én látom a telet	Kézügyesség fejlesztése, lényeglátás	Rajzok készítése a télről, beszélgetés a motivációról.
jan.28.	"Tél a faluban" c.rajzkiállítás A tél öröme.	Évszakismeret	Mikor kezdődnek az évszakok? Mi jellemzi a telet?
febr.4.	"Téli játékok" "Hazánk M.o." c.motiváció montázs	Alapvető földrajzi ismeretek megtanítása érzelmi töltéssel.	Játéktanulás. Mit jut eszetekbe, ha ezt halljátok: haza!
febr.11.	"Tájak és emberek"	U. a.	U. a.
febr.28.	Versben az eddigiekről	Vers-szeretet Érzelemgazdagság	Petőfi, Kisfaludy Weöres versek
febr.25.	"Ki tud többet a magyar tájról?"	Bizonyítás, egészséges versenyszell.	Forgatókönyv
márc.4.	"Játék a szavakkal, fogalmakkal" szóhaszn.	Szókincsgyarapítás fogalomalkotással	Iker-, hangulatfejtő szavak."Sátidrójáték
márc.11.	"Könyvtárhasználat" vetélkedő	A könyvvvel való barátkozás	Kézikönyvtár használat. Mi a katalógus?
márc.18.	"Most melésünk!" I.	Olvasás, beszéd-készség fejl.	Mesekönyvek feldolgozása
márc.25.	"Most melésünk!" II.	U. a.	U. a.
ápr.1.	"Tudni illik, hogy mi illik."	Közéletre nev.	Helyzetjátékok, szerepjátékok. /Folyamatos előkészítés érdekeltségi rendszer.!

Időpont	A fogl.címe	Pedagógiai cél	A fog.menete
ápr.8.	Vetélkedő illem- tanból	A társas érintke- zés alapismerete- inek elsajátítása	Forgatókönyv
ápr.15.	Bábelőadás	Kulturált szóra- kozás	
ápr.22.	"Kedvelt verse- im"	Szereplési vágy ki- elégítése, szerep- léshez szoktatás	A gyermekek mondja el kedvelt verseik
ápr.29.	Egészségünk vé- delmében.Hogyan táplálkozzunk?	A helyes táplál- kozás	
máj.6.	"Kisfiukról,kis- lányokról"	Nemi felvilágo- sítás	/külön programban/
máj.13.	"Igy élünk a klubban"		Beszélgetés
máj.20.	"Igy működik a mi klubunk" c. bemu- tató foglalkozás a hálózati klub- vezetőknek	Módszertani be- mutató	Külön forgatókönyv
máj.27.	Gyermeknap sok játékkal		
jun.3.	Tavaszi és nyári	Évszakismeret	Beszélgetés, játék
jun.10.	Játék az udvaron		Csapatjáték a meg- határozott terv szerint
jun.17.			
jun.25.			
jul.1.	Kirándulás a Tiszához	A természet meg- szerettetése	Tanulmányi kiránd.
jul.8.	Udvari játékok		
jul.15.			
jul.22.			
jul.29.	Mesemozi-sorozat	Mesefilmek bemutatása	
aug.5.			
aug.12.			
aug.19.			
aug.26.			

Törökszentmiklós, 1974.február 5.

Darabánt Anna
/ Darabánt Anna /
klubvezető

Az "Irodalom szakkör" 1973/74.évi munkájának értékelése

A szakkör a nyári szünet után, szeptember 1-én kezdte meg munkáját.

Tagjai: 7-10 éves koru gyermekek.

Létszáma: 35 fő.

A szakkör létrehozásával /1973/ az volt a célunk, hogy fejlesszük tanulóink irodalmi ismereteit, esztétikai izlését, gyarapítsuk szókincsüket, élményszerűbbé tegyük a családi és társadalmi ünnepségeket. Ezen túlmenően célunk az is, hogy a szakkör tagjaiból jó közösséget alakítsunk ki, tanulóinkat öntevékenységre neveljük.

A tevékenykedtetés során olyan alapozást nyújtunk a tanulóknak, mely biztosítja, hogy a szakkörben eltöltött évek után aktív, kezdeményező, közösségi egyént adunk a közoktatásnak-közművelődésnek.

Az eltelt időszak azt bizonyítja, hogy a gyermekek szívesen járnak a foglalkozásokra, aktívan bekapcsolódnak a munkába, örömmel szerepelnek, s rendelkeznek néhány - közösségi egyénre jellemző - tulajdonsággal.

A foglalkozásokon továbbra is - a komoly felkészülés mellett - sok játék, rejtvény, szójáték kap helyet, figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait.

Ilyen megfontolások alapján állítottam össze az 1974/75.évi munkatervet.

Az "Irodalmi szakkör" 1974/75. évi munkaterve

A foglalkozások hétfőn vannak, a váltakozó tanítástól függően.

Hónap, hét,	A foglalkozás anyaga	Nevelési feladat
<u>Szeptember</u>		
1.	Alakuló foglalkozás, Tisztségek. Nyári élmények	A vállalás kötelezettségét is jelent
2.	Az éves program megbeszélése, jóváhagyása Mese, film	Önállóság, öntevékenység
3.	"Kivánságláda"	Reális kérések, kívánságok
4.	Mese, játék, dal	Kisebb testvérrel való foglalkozás a családban.
<u>Október</u>		
1.	November 7-i műsor megbeszélése. Szórakoztató Weöres versek	A Szovjetunió bemutatása
2.	Összeolvasási próba Orosz népmese	A szovjet nép élete régen
3.	Versek, prózai szövegek hangsúlyozása, daltanulás	A Szovjet nép élete ma
4.	Főpróba	
<u>November</u>		
1.	Az ünnepi műsor bemutatása	Kifejező előadásmód, érzelmekeltés
2.	A Fenyőünnepi műsor ismertetése. Versek, dalok	Ajándékozni öröm
3.	A műsor gyakorlása "Mit szeretnél karácsonra"	Reális kérések, kívánságok
4.	U.a.	U.a.

December

1.	A műsorban szereplő táncok bemutatása, tanítása	Mozgáskultúra fejlesztése
2.	A műsor teljes próbája
"Jön a mi Téliapónk!"	Szüleideknek is szerezz kellemes meglepetést
3.	A Fenyőünnep műsorának főpróbája	Kifejező előadásmód
Hangulatteremtés
4.	A műsor bemutatása	Érzelemkeltés a hallgatók körében is

Január

1.	"Ami a Téliapó puttyából kimaradt"	Közösségi magatartás fejl.
2.	Versek, mondókák, játék	Kulturált szórakozás
3.	Bábszínházlátogatás	U.a. + Közlekedés!
4.	A névadó ünnepségek műsorának gyakorlása.	Materialista szemlélet kialakítása. Szülői szeretet.

Február

1.	Az április 4-i műsor anyagának megbeszélése	Tisztelet hazánk felszabadítóinak
2.	Szereposztás
"Mit visz a kis hajó?"	Amire büszkék vagyunk
3.	Közös vers, szöveg és dal-tanulás	Életünk a felszabadulás elő
4.	Vers, és szövegmondás
Egyéni korrekció	Ki a jó hazafi, ma?

Március

1.	A műsor összeállítása
"Játék a betűkkel"	Példakép választás
2.	A műsor anyagának gyakorlása
Vers, próza, dal	Mit tudsz a szovjet uttörőkről
3.	Bábszínházlátogatás	Fegyelmezett magatartás; kulturált szórakozás

4. Az ünnepi műsor főpróbája

Érzelemgazdagság - "Emlékezzünk a hős mártírookra!"

Április

1. Ünnepi műsor felszabadulásunk 30.évf.tiszteletére

Az ünnep jelentősége nyilvánuljon meg tartalmi, formai vonatkozásban. Érzelemkeltés

2. Kirándulás a Tiszához

Szülőfalunk szépsége. A természet változása.

3. Műsoranyag május 1-re Szereposztás

Ma szabadon ünnepelhetünk

4. Gyakorlás. Vers, próza, mozgalmi dalok

Hogyan ünnepeltek régen, a felszabadulás előtt?

Május

1. Az ünnepi műsor bemutatása

"Tavaszi! Vidámság" Szabadság

2. Mese, próza, filmvetítés

Érdeklődésfelkeltés egy-egy könyv, verseskötet iránt

3. Közös mozilátogatás

A látott film megbeszéléséhez szükséges szempontok kiadása

4. Műsoranyag a tanévzáró ünnepélyre

Önálló műsorválasztás

Június

1. A tanévzáró ünnep műsorának gyakorlása

A szabadidő hasznos eltöltésének néhány módja

2. U.a.

U.a.

3. A műsor bemutatása

Értékelés, jutalmazás

4. Záró foglalkozás.

Július, augusztus hónap nyári szünet.

Tiszapüspöki, 1974. szeptember 1.

Bottyan Menyhért
Bottyan Menyhértné
szakkörvezető

A Báb-szakkör 1973/74.évi munkaterve

A szakkör célja a tanulók /7-10 éves/ beszédkulturájának fejlesztése, esztétikai érzék, előadói készség kialakítása bennük. Megláttatni és megtanítani a gyermekeket arra, hogy a mondanivalót, a tulajdonságokat mozgással, karakterrel is ki lehet fejezni. A báb-csoport közösséggé formálása, a szabad idő hasznos eltöltése.

Szeptember

1. Első találkozás, ismerkedés. A szakkör állandó idejének megbeszélése. Beszélgetés, élménybeszámoló részemről, bábos eseményekről.
2. Megismerkedünk a bábokkal. Közelebbről: mi is az a báb-játék? Általam készített bábok bemutatása. Ki-ki tetszés szerint játszik vele. Ötlet és segítségadás. Mindenki készít egy egeret.
3. Manipulálás az egerekkel. Tetszés szerinti játék. Mesehallgatás: A hazudós egér
4. Weöres versek, azok megtanulása. A tanultak gyakorlása. Halk, hangos beszéd. A bábszínpad bemutatása. Zenehallgatás: gyermekdalok /ének, furulya/

Október

1. "Szomszéd népek gyermekdalai" c. könyvből gyermekdalok tanulása /furulya-kiséret/
Versek, dalok összekapcsolása, a paravánon mozgásos gyakorlatok: tánc gyakorlása fakanállal.
2. Beszédtechnikai gyakorlatok. Helyes artikuláció, beszéd-kiejtés, beszéd-technika, mondatyszerkesztés gyakorlása. Mondókák, kiolvasó-játékok.
3. Beszédtechnika - gyakorlás.
Mesehallgatás: A három csibe
4. A mese tartalmának visszakérdezése. Önálló, összefüggő elmondása.
Kar és kéz mozgatási gyakorlatok fakanállal.

November

1. A paraván teljes terének bejátszása, a tér mindenirányú helyes kihasználása. Egyéni játék.
2. Bábkészítés. Dalok, táncok, versek tanulása és gyakorlása a paraván mögött. Artikulációs gyakorlatok ismétlése állatbábbal.
3. A bábkészítés folytatása, dalok ismétlése. Tánctanulás, olvasó-próba.
4. A tanult szövegek, versek, dalok gyakorlása mozgással. Szerep-osztás.

December

1. A bábok mozgatásának tanulása, gyakorlása. Végleges szereposztás.
Az általam kreált kis zenés darab összeállítása.
Címe: Peti és Panni története.
I.komoly próba
2. A mozgás gyakorlása, a darab összehangolása, finomítása.
II.komoly próba
3. A magasságok betartása, a tér kihasználása, kifejező előadásmód gyakorlása.
III.komoly próba
4. Főpróba

Január

1. Első nyilvános előadás /uttörőcsapat bemutatója/
Cím: Panni és Peti története. /fakanálbábok/
2. Az előadás értékelése, megbeszélése, az előfordult hibák korrigálása. Személyes élmények meghallgatása, ajánlással kapcsolatosan.
Távlati célok megbeszélése. Eljátszom a "Három csibe" c. darabot. Szereposztás, forgatókönyv.
3. A már ismert mese bábszínpadra való alkalmazása. Szöveg-tanulás, játék.
Próba. Egyéni szerepek játékkal való kidomborítása.

4. A bábok mozgatásának fokozott figyelése, a paraván teljes terének kihasználása. Beszéd, mozgás, ének, tánc.

Február

1. A "három csibe" c. darab gyakorlása. Beszéd, mozgás, improvizáció.
2. Főpróba.
3. A "Három csibe" c. darab bemutatása az iskola farsangi ünnepélyén
4. Az előadás megbeszélése. Egyéni észrevételek. A játék közben szerzett élmények meghallgatása.

Március

1. "A három kismalac" c. mese feldolgozása, tartalmának visszakérdezése.
2. A mese önálló, összefüggő elmondatása. /Több variáció/
Beszédtechnikai gyakorlatok: helyes artikuláció, beszédkiejtés, beszédtechnika, mondat szerkesztés a mese alapján.
3. U. a.
4. Bábok készítése a meséhez. I.

Április

1. "A három kismalac" c. mese bábjainak készítése. II.
2. A szerepek, szövegek könyvek kiosztása. Néhány epizódot eljátszunk a meséből.
3. A már ismert mese színpadra alkalmazása, a megtanult szerepek alapján. Játékpróba.
4. Gyakorlás. A szöveg és a játék összehangolása.

Május

1. Próba. A játékosság kidomborítása, helyes szövegmondás. Az egyéni játéklehetőségek kihasználása, az egész paraván terének bejátszása.

2. U.a., valamint a hibák korrigálása.
3. Készülés a tanévzáró ünnepélyre
Az előző foglalkozások teljes anyaga.
4. Az egyes epizód szerepek kidomborítása. Egyéni játék,
improvizáció.

Junius

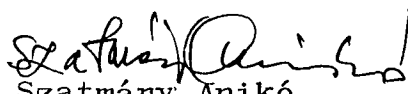
1. A mese összefüggő eljátszása többször is. Korrekció.
2. Próba. Szöveg, dal, játék egysége. Finomítás.
3. "A három kismalac" c. mese bemutatása az iskola tanév-
záró ünnepélyén.
4. Zárófoglalkozás.
Az egész évi munka értékelése, jutalmazás.

Julius, augusztus, nyári szünet.

Megjegyzés:

A Báb-szakkör rendszeres kapcsolatot tart a Törökszentmiklós vá-
rosban működő felnőtt bábcsoporttal. Előadásait az év folyamán
több alkalommal is megtekintjük. Az Állami Bábszínház törökszent-
miklói előadásait minden esetben megtekintjük.

Tiszapüspöki, 1983. szeptember 1.

Szatmáry Anikó
báb-szakkör vezető

A "Nyolcadik osztályosok klubja" 1974/75.évi munkaterve

Értékelő rész

A klub 1973. októberében alakult azzal a céllal, hogy az általános iskolai tanterven túlmenően széleskörű ismereteket nyújtson a gyermekeknek az élet minden területéről, erősítse a klubtagok közösségi tevékenységét, támpontokat adjon a szabad idő helyes eltöltésére vonatkozóan, önművelésre serkentsen. Alapvető célunk továbbá, hogy egy év elteltével öntevékeny fiatalokat adjunk az ifjúsági klub számára.

A taglétszám 20 fő.

Többségük fizikai dolgozó gyermeke.

Az elmúlt évben megtartott foglalkozásokat a gyermekek szívesen látogatták, öntevékenyen bekapcsolódtak a munkába. Igazolatlan hiányzás nem fordult elő.

A munkatervet a klub tagjaival közösen állítottam össze a kívánások alapján.

A foglalkozások általános rendje:

- gyülekezés, elhelyezkedés, ének
- daltanulás
- a foglalkozás témájának feldolgozása
- játéktanulás
- zene, ének, játék
- a következő foglalkozás témája vázlatosan
- előzetes feladatok, - befejezés.

Szeptember

1. Alakuló foglalkozás. Az általános rend megbeszélése. Munkaterv közös összeállítása. Naplóvezetés, tisztségviselők. Előzetes feladat: verseskötetek beszerzése.
2. Verselemzés. Kimagasló költői egyéniségek. Előzetes feladat: mit olvastál a fiuk, lányok kapcsolatairól?

Október

1. Kapcsolat a fiuk és lányok között.
Előzetes feladat: az ifjúsági klub tagjainak meghívása.
2. Találkozás az ifjúsági klub tagjaival.
Előzetes feladat:

November

1. "Ismerkedjünk a Szovjetunióval!"
Előzetes feladat: önálló felkészülés alapján - illik, illik: az ajándékozásról.
2. "A barátod, barátnőd vagyok!"
Előzetes feladat: készülődés "Télapóra". Nevek kihuzása, ötletek.

December

1. Vidám Télapó délután. Ötletesség a csomag-elkészítésben.
Ajándékozás egyéni felkészülés alapján.
Vers, játék, humor.
Előzetes feladat: önálló felkészülés a pályák, szakmák ismertetésére /kb: 4-5 fő/.
2. Pályák, szakmák ismertetése. Beszélgetés a pályaválasztásról. Filmvetítés.

Január

1. "Illik - nem illik" - vidám illemtan. Helyes viselkedés társaságban, vendégségben, szórakozóhelyeken. Az alkalomnak megfelelő öltözködés.
Előzetes feladat: népművészeti anyagok gyűjtése. Könyvek, cikkek.
2. Népművészet. Népviselet, népszokások. Népművészeti tájegységeink.
Himzések, faragások, használati tárgyak.
Előzetes feladat: Egyéni vállalás; ezt olvastam; zeneszerzők élete.

Február

1. "Ezt olvastam" - zeneszerző életének bemutatása. Rövid cselekmény. A legjobban tetszett rész felolvasása.
Előzetes feladat: Festők élete, reprodukciók gyűjtése.
2. Gauquin, Chagall, Van Gogh, Picasso néhány festményének elemzése.
A gyűjtött anyagok megbeszélése.
Előzetes feladat: Képek, cikkek gyűjtése a művelődés formáiról.

Március

1. A szabad idő hasznos eltöltéséről. A művelődés, szórakozás formái, az egyéni és a közművelődés.
Előzetes feladat: március 15., 21., április 4.-képek, cikkek gyűjtése.
2. A "három tavasz ünnepe". Megemlékezés. A gyűjtemény összeállítása a kiállításhoz.
Előzetes feladat: Képeslapok hazánk különböző tájairól.

Április

1. "Ismerd meg hazádat!" - vetélkedő választott zsűrivel, a gyűjtött anyag segítségével.
Az április 4-én bemutatásra kerülő film megtekintése.
Előzetes feladat: anyaggyűjtés hazánk felszabadításával kapcsolatban.
2. Hazánk felszabadítása, az élet megindulása.
"Ki ma a jó hazafi?"
Előzetes feladat: előkészület nyársaláshoz, javaslat a májusi vetélkedőre.

Május

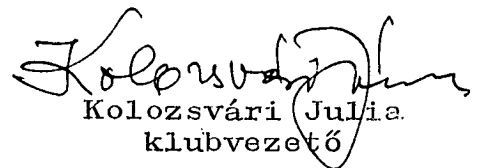
1. Kirándulás, szalonnasütés.
Labdajátékok.
Előzetes feladat: a vetélkedő programja.
2. "A végén minden kiderül!" - játékos versengés.

Junius

1. "Ki-mit-tud" - az év klubfoglalkozási anyagából.
Jutalmazások.
"Nem búcsuzunk, mert nemsokára újra találkozunk az if-
jusági klubban!"
2. Klubdélután meghívott vendégekkel.
Vetélkedő, játék, irodalmi műsor, tánc.

Julius - augusztus nyári szünet.

Tiszapüspöki, 1984. szeptember 1.

Kolozsvári Júlia.
klubvezető

16.sz. melléklet

A vizsgálat során alkalmazott ankétok, interjúk munkánkban fel-
dolgozott főbb kérdései

1. Az osztályfőnökök körében alkalmazott /írássos/ ankét kérdé-
sekből:

- Az osztályfőnök által hátrányos helyzetűnek ítélt tanulók
száma:
- Ebből cigány tanuló:
- A szülők foglalkozása

apa anya

háztartásbeli
alkalmi munkás
segédmunkás
betanított munkás
szakmunkás
szellemi dolgozó
nem dolgozik

- A szülők iskolai végzettsége

apa anya

analfabéta
4 osztálynál kevesebb
4 osztály
5-6 osztály
7-8 osztály
szakiskola
érettségi
felsőfoku végzettség

- Családszerkezet

a szülők házasságban élnek
élettársak
külön élnek

a házasságot felbontották, de együtt élnek
a gondozó szülő új házasságot kötött
a gyermek nem a szülőknél nyert elhelyezést
a gyermek félárva
nagy szülő is él a családban
más felnőtt is él a családban

- A testvérek száma

egy testvér
két testvér
három testvér
négy testvér
négyenél több testvér
nincs testvére

- Életmód a családban

könnyelmű életvitel
erkölostelen élet
italozás
brutalitás, garázdaság
bűnözés

- Lakásviszonyok

a lakás rossz állagu
egyszobás
kétszobás
nincs villany
alapvető felszerelés, berendezés hiányzik
egy szobában több korosztály él együtt
egyéb

- Anyagi helyzet

apa

anya

a szülő munkaképtelen
a szülő csökkent munkaképességi
önhibáján kívül alacsony keresetű
többgyermekes család
egyéb

- Nevelési hiányosság

gondozatlanság
felügyelet hiánya
közömbösség
túlzott szigor
kényeztetés
érzelmi kapcsolatok hiánya
gyűlölködés
kettős nevelés
egyéb

- Tanulmányi helyzet

jeles jó közepes elégséges elégtelen

átlageredményök
tantárgyi eredmény
magyar nyelv és irodalom
tantárgyi eredmény
matematikából

- Osztályismétlők száma

- Tulkorosak száma

2. A tanulókkörében alkalmazott /írássos/ anként kérdésekből:

- Mivel töltöd szívesen a szabad idődet?
rádiózás, tv-nézés, mozi, olvasás, sport, hobby, zene-
hallgatás, egyéb
- Könyvtári tag vagy-e? igen, nem

- Milyen céllal még y a könyvtárba?
kölesöznzés, ott olvasok, tanulás, folyóiratok, ujságok
nézegetése, rendezvényeken részvétel, zenehallgatás
- Kérsz-e tanácsot, segítséget a könyvtárostól? igen, nem
- Szükséged van-e az iskolai felkészüléshez a tankönyvön
kívül más könyvekre is? igen, nem
- Ha igen, honnan szerzed be ezeket a könyveket?
könyvtárból, megveszem, egyéb helyről
- Van-e saját könyved?
10-20 db; 20-50 db; 50 db-nál több; nincs könyvem
- Hány könyvet olvastál ebben a tanévben?
5-nél többet; 4-5 db-ot; 2-3 db-ot; 1-et; egyet sem
- Miért olvasol?
szórakoztat; hogy tanuljak, jobban megismerjem a világot;
kedveno időtöltésem; a mindennapi tanuláshoz szükséges

A vizsgált minta főbb sajátosságai:

N = 241

A tanulók csoportmeg- oszlása	tanulók száma	%
1.	30	12,4
2.	41	17,0
3.	29	12,0
évfolyam 4.	32	13,3
5.	32	13,3
6.	26	10,8
7.	25	10,4
8.	26	10,8

A tanulók csoportmeg- oszlása		tanulók száma	%
tanulmányi előmenetel	jó	82	34,0
	közepes	98	40,7
	gyenge	61	25,3
Neme	fiú	118	48,9
	leány	123	51,1
Egyéb	hátrányos helyzetű	45	19,0
	cigány tanuló	57	23,6
	fizikai dolgozó gyermeke	226	93,7

3. A hátrányos helyzetű tanulók körében folytatott interjú kérdéseiből:

- Részt vesz-e tanórán kívüli foglalkozáson?
- Milyen foglalkozásokra jársz?
- Látogatod-e a foglalkozásokat rendszeresen?
- Miért ezekre a foglalkozásokra jársz?
- Jobbnak tartod-e a foglalkozásokat a tanítási óránál?
- Ha igen, miért?
- Mit javasolsz az iskola felé?

4. A pedagógusok körében folytatott interjú kérdéseiből:

- Hogyan minősíti az iskola, a könyvtár és a művelődési ház együttműködését?
- Az együttműködés területei közül melyeket tartja legeredményesebbnek?
- Az iskolára nézve van-e kedvező hatása az együttműködésnek?

- Van-e, ami nehezíti az együttműködést?
- Melyek ezek a nehezítő körülmények?
- Mit javasol az együttműködés további bővítéséhez?

5. A népművelők körében folytatott interju kérdéseiből:

- Hogyan itéli meg az együttműködést?
- Miben látja a változást?
- Milyen területen legjobbak eredményeik;
- A felnőttek, fiatalok művelődését, szórakoztatását illetően milyen eredményeik vannak?
- Vannak-e az együttműködésnek akadályai?
- Javaslatok a további munkára vonatkozóan:

VII. Irodalom

1. A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. Az MSZMP Központi Bizottsága 1974. március 19-20-i ülésének a közművelődéssel foglalkozó napirendi pontja. Kossuth Könyvkiadó, 1974.
2. Andai György: Az oktatás és a közművelődés egysége. Sokoldalú személyiség nevelése, = Pest megyei Hírlap, 1979. 24.sz.
3. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai. Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 14-15-i ülése. Kossuth Könyvkiadó, 1972.
4. Az állami oktatásról szóló 1972. július 15-i központi bizottsági határozat végrehajtásának tapasztalatai és a közoktatás további fejlesztésének irányelvei. Kossuth Könyvkiadó, 1982.
5. Ágoston György: Neveléstudomány. Tankönyvkiadó, 1970.
6. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. Akadémiai Kiadó, 1976.
7. Bank Józsefné - Végh Mihály: Az oktatás és a közművelődés együttműködésének gyakorlata a nevelő-oktató munkában Sarudon. = Hevesi Művelődés, 1978.1.sz.
8. Batár Ilona: Iskola és közművelődés. = Népművelés, 1980. 9.sz.
9. Bernáth József: A permanens nevelés-művelődés az általános iskola funkciórendszerében. Módszertani Közlemények, 1978. 1.sz.
10. Biró István: Az iskolavezetés feladatai a tanulók önművelődési igényének kialakítása érdekében. = Hevesi Művelődés, 1979.2.sz.
11. Bógyi Kálmán - Veress Zoltán: Milyen lesz a besenyőtelki komplex intézmény? = Köznevelés, 1978.8.sz.

12. Budai Rózsa: Iskolában, iskolán kívül. Népművelők közös felelőssége. = Vas Népe, 1978.5.sz.
13. Cseppentő Miklós: Gondolatok az iskolák és a művelődési otthon jellegű intézmények együttműködéséről. = Szolnok megyei Fórum, 1981. 1.sz.
14. Csoma Gyula: Az iskola és a közművelődési intézmények együttműködéséről. = Pedagógiai Szemle, 1978.1.sz.
15. Erdei Gruz Tibor: A tudományos-technikai forradalom és a nevelés. = Magyar Pedagógia, 1970.4.sz.
16. Eszik Zoltán: Komplex művelődési intézmények. Magyar Pedagógia, 1981.2.sz.
17. Eszik Zoltán: A komplexitás társadalmi szükséglet. = Népművelés, 1980.2.sz.
18. Eszik Zoltán: Általános Művelődési Központok Magyarországon /1981-84./ Husz kiemelt intézmény tapasztalatai alapján. Népművelési Intézet, 1985.
19. Ferge Zsuzsa: A társadalmi struktúra és az iskolarendszer közötti néhány összefüggés. = Szociológia, 1972.1.sz.
20. Földiák András - Vaikó Éva: Mire megyünk együtt? /Javaslat az integrált intézmények tartalmi kibontakozásának megítélésére/. = Kultura és Közösség, 1981.6.sz.
21. Futala Tibor: A komplex művelődési intézmények létesítéséről kiadott irányelvek. = Könyvtáros, 1977.4.sz.
22. Györke Zoltán: Oktatási-közművelődési intézmény született. Körzetesítés Bakonyszombathelyen. = Dolgozók Lapja. 1978.4.sz.
23. Győri Miklós: Válgák szokásunkká a művelődés. Közművelődés és Oktatás. = Köznevelés, 1980.12.sz.
24. Hogyan látjuk, hogyan valósítjuk meg az együttműködést? = Szolnok megyei Fórum, 1981.1.sz.
25. Horváth Attila - Pócze Gábor: Az integráció és akadályai. = Népművelés, 1978.12.sz.

26. Jeney Lajos: Kutatási jelentés. = Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz.
27. Kelemen László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései. Tankönyvkiadó, 1973.
28. Kerékgyártó István: A nevelési központ a jövő intézménye. Köznevelés, 1980. 7.sz.
29. Kormos Sándor: Utkeresés és tapasztalatosere. = Népművelés, 1982. 6.sz.
30. Kovács Lajos: Időszerű-e ma a nevelési központokról beszélni? = Köznevelés, 1980. 7.sz.
31. Kozma Tamás: A közoktatás, a szakképzés és a közművelődés integrációjának lehetőségei Magyarország eltérő fejlettségű körzeteiben. = Pedagógiai Szemle, 1980. 7-8.sz.
32. Kozma Tamás: Hátrányos helyzet. Tankönyvkiadó, 1975.
33. Kozma Tamás: Nagy F. a nevük előtt. = Valóság, 1971. 6.sz.
34. /Kulturális Minisztérium - Oktatási Minisztérium/
Irányelvek a kis települések kulturális ellátásának javítására és a komplex művelődési intézmények létesítésére. = Művelődési Közlöny, 1977. 2.sz.
35. Lukács József: Új tartalom, új szerkezet, célszerű metodika. = Köznevelés, 1980. 7.sz.
36. Maróti Andor: Mit tehetnénk, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz? Közoktatás és közművelődés. = Köznevelés, 1982. 33.sz.
37. MSZMP XI. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó, 1975.
38. MSZMP XII. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó, 1980.
39. MSZMP XIII. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó, 1985.

40. /Művelődési Minisztérium/
119/1981./MK.13./ MM.sz. utasítás a tanácsok által fenntartott óvodák, egyes alsófoku nevelési-oktatási és közművelődési intézmények, valamint sportintézmények szervezeti összevonásáról. = Művelődési Közlöny, 1981.13.sz.
41. Nemzetközi Szakértői Értekezlet a művelődési központi fejlesztéséről, Budapest 1968. július 16-20. Művelődési Minisztérium Közművelődési Főosztály, Magyar UNESCO Bizottság, 1968.
42. Országos Közművelődési Tanácskozás 1984. október 4-5. Közművelődésünk néhány időszerű kérdése. = Népművelés, 1984.10.sz.
43. Pethő László: Művelődési otthonok és iskolák együttműködésének tapasztalatai a közművelődési szakfelügyelet alapján. = Szolnok megyei Fórum, 1981.1.sz.
44. Papp Margit: Az integráció és akadályai. = Népművelés, 1978.6.sz.
45. Pozsgai Imre: Az oktatás és nevelési intézmények alapvető közművelődési feladata a műveltség megalapozása és fejlesztése. = Köznevelés, 1982.15.sz.
46. R.H.Dawe: Permanens nevelés és iskola. Budapest, 1974.
47. Sarud - dokumentumok - II. /1976-77./
Budapest, Népművelési Intézet, 1978.
48. Sántha Pál: Az iskola és a közművelődési intézmények. Akadémiai Kiadó, 1982.
49. Sántha Pál: Az iskola és a közművelődési otthon együttműködése. Akadémiai Kiadó, 1976.
50. Szakasits D. György: Magyarország és a tudományos-technikai forradalom. Kossuth Könyvkiadó, 1973.
51. Tóth Béla: A közművelődés és az uttorőmozgalom néhány kérdése. = Uttörővezető, 1980.2.sz.
52. Vaikó Éva: Kísérlet egy komplex művelődési intézmény létrehozására. = Pedagógiai Szemle, 1981.2.sz.

15-65/1985.

.....bksz.

Bottyán Menyhért

Tárgy:
doktori szigorlata.

Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Nagy József elvtársnak
egyetemi tanár

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve . Bottyán Menyhért: Az iskola és a közművelődési intéz-
mények együttműködése

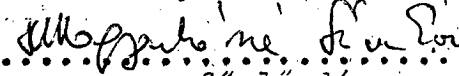
című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbirálni
szíveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét fel-
hívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a birálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelte értekezést a birálat elkészítése után szíveskedjék átadni
tanszéke könyvtárasának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelye-
zése céljából.

Szeged, 1985. dec. 27.

.....
dékánhelyettes

A kiadmány hiteles:

.....
főelőadó

Kapták: . Dr. Ágoston György prof.

. Dr. Nagy József prof. . társbiráló